

**Karlova Univerzita v Praze, Filozofická fakulta
Ústav hospodářských a sociálních dějin**

Práce bakalářská

Vypracoval:

Kryštof Drnek

**Dějiny pražské správy vodárenství
v meziválečném období**

**The History of Prague Administration of Water-Supply
Engineering in the Interwar Period**

Vedoucí práce:

Prof. PhDr. Ivan Jakubec, CSc.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl
všechny použité prameny a literaturu

V Praze dne 16. 7. 2007.

Kryštof Drnek, v.r.

OBSAH

ÚVOD.....	3
SHRNUTÍ VÝVOJE DO ROKU 1885.....	6
STŘEDOVĚK A NOVOVĚK	6
STŘEDOVĚKÝ A NOVOVĚKÝ SPRÁVNÍ SYSTÉM	9
SITUACE MEZI ROKEM 1885 A VZNIKEM REPUBLIKY.....	10
DISTRIBUCE VODY V PŘEDVÁLEČNÉM OBDOBÍ	10
PŘEDVÁLEČNÁ SPRÁVA	10
OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY	13
HLAVNÍ MĚSTO PRAHA A JEHO SPRÁVA	13
SITUACE V OBLASTI DISTRIBUCE VODY	14
SITUACE V OBLASTI SPRÁVY	16
VODÁRENSKÉ ORGÁNY A JEJICH FUNKCE.....	18
SPRÁVNÍ RADA VODÁREN PŘI ÚSTŘEDNÍ SPRÁVNÍ KOMISI HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY	18
REFERÁT VODÁRENSKÝ XIII A KANCELÁŘ SPOLEČNÉ VODÁRNY	20
11.ODBOR (VODÁRENSKÝ ÚŘAD)	22
VODNÉ A STOČNÉ V PRAŽSKÉM VODÁRENSTVÍ	30
OSOBY A OSOBNOSTI VODÁRENSKÉ SPRÁVY.....	40
DOZORČÍ A SPRÁVNÍ RADA SPOLEČNÉ VODÁRNY MĚSTA PRAHY A KARLÍNA, SMÍCHOVA, VINOHRAD A ŽIŽKOVA	42
SPRÁVNÍ RADA VODÁREN OBECNÍCH	45
REFERÁT VODÁRENSKÝ XIII	47
11.ODBOR (VODÁRENSKÝ ÚŘAD)	49
ZÁVĚR	51
SUMMARY	53
PRAMENY A LITERATURA.....	55
PŘÍLOHA.....	58
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA.....	62

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybral téma, které je poněkud stranou všeobecného vědeckého zájmu. Dějiny správy nejsou přespříliš oblíbeným tématem širší vědecké obce a týká se to i dějin správy vodárenství. Domnívám se, že je to poněkud neprávem.

Vodárenství je jakousi šedou osobou v pozadí historických událostí, její správa o to více. Bez její administrace by se jakékoliv dnešní velkoměsto, Prahou počínaje a Vídní a Londýnem konče, nikdy nedostalo na svou současnou úroveň. Její postupný vznik i vznik oboru, který řídila, byl pomalý, provázený stejnými problémy jako ostatní průmyslová odvětví s tím rozdílem, že distribuce vody a její odvod se na pořad změn a reforem dostával až jako poslední, tedy většinou ve chvíli, kdy již hrozilo akutní nebezpečí zhroucení daného stavu.

Při svém výzkumu jsem nejvíce využil tři instituce – Archiv hlavního města Prahy, Archiv pražských vodovodů a kanalizací a Národní knihovnu. Mezi hlavní prameny, které jsem zde našel a o které jsem se při své práci opřel, patří série Almanachů hlavního města Prahy, které vycházely mezi lety 1889 a 1939. Mezi další užité prameny patří personální složky tehdejších činovníků pražského vodárenství, současná odborná literatura a jednotlivé prameny, povětšinou ve formě dobových odborných publikací. Tyto publikace se nacházejí ve formě mikrofiše v Českém a Slovenském biografickém slovníku v Národní knihovně.

Během své práce jsem musel čelit několika překážkám. Mezi ty, které mou práci omezovaly nejvíce, patří bezesporu existence pouhého minima pramenů přímo se dotýkajících samotné činnosti jednotlivých správních odborů. Je sice pravda, že pro dobu před první světovou válkou tato skutečnost tak zcela neplatí, ale pro období první republiky se tato absence projevuje v plné šíři.

Dalším problémem je nedokončená katalogizace fondu prezidia hlavního města Prahy, takže vyhledávání personálních spisů bylo poměrně obtížné, ne-li přímo nemožné. Navíc byl fond personálních spisů těžce postižen skartací, která proběhla v 80. letech, a již podlehla většina personálních spisů úředníků aktivně činných v období první republiky – tato informace vyplývá na povrch právě díky probíhající katalogizaci, o které se zmiňuji o něco výše.

Je také nutné zmínit jistou nesourodost prvorepublikových Almanachů oproti těm, které vyšly v období Rakousko-Uherska. Za meziválečné období těchto Almanachů existuje pouze osm (v letech 1922, 1924, 1928, 1930, 1935, 1938 a 1939), přičemž ročník 38 pouze shrnuje personální složení v důchodových třídách bez bližšího určení zařazení daného magistrátního úředníka. Důvod pro tuto torzovitost je jednoduchý – Almanachy vycházely vždy po komunálních volbách do městské správní rady a po výměně úředníků podle stranického klíče. Případné marginální změny v personálním složení byly průběžně oznamovány ve Věstníku hlavního města Prahy, který vycházel každoročně.

Časový rozsah, který vymezuje mou práci, je určen pouze zhruba - od konce první světové války do vzniku Protektorátu Čechy a Morava. Pro lepší souvislost jednotlivých událostí zkoumaného období práce obsahuje řadu chronologických přesahů, protože zvláště v prvních poválečných letech administrativní a správní organizace vodárenských úřadů plynule navázala na kontinuální vývoj předválečných institucí. Novodobé úřady tak mají kořeny sahající až do roku 1888.

Teprve po roce 1921 došlo k zásadním změnám, které vytvořily novou strukturu vedení ve vodárenství, a ačkoliv stále existovaly kanceláře a odbory, které zajišťovaly hladké fungování distribuce vody, jejich personální obsazení a organizace se radikálně změnily. Stejně tak byla změněna struktura nejvyšších správních úřadů. Je ovšem otázkou, jak byla položena struktura vzájemné nadřízenosti a podřízenost. Existují sice prameny, které tuto organizaci nepřímo popisují¹, či naznačují, ale k přímému popisu dané situace nedochází prakticky nikde. Část údajů je proto založena na mých odhadech a dedukci na základě získaných materiálů.

Při své práci jsem se snažil najít odpovědi na některé otázky, které při studiu tohoto tématu vyvstávají na povrch a které si nutně musí položit každý budoucí badatel.

Jak byla správa pražského vodárenství členěna?

Byla tato struktura „průhledná“, či se jednalo o bludiště odborů a kanceláří?

Kdo stál v čele tohoto správního celku?

---

¹ Zlatník, J. za spolupráce odborových přednostů stavebního úřadu, Veřejné a technické práce. O zásobování města vodou (Stavební úřad, odbor 11, vodárenský). In Praha v obnoveném státě Československém, Praha 1936, str. 555 - 562

Návrhy rady městské v příčině konstituování zvláštní správní rady obecních vodáren Pražských a zřízení zvláštní vodárenské kanceláře, Praha 1888

Byl vývoj této správní organizace klidný a měly na něj vliv okolní historické události?

Nakolik byla tato administrativní struktura vůbec použitelná v praxi?

Ve své práci jsem se pokusil na tyto základní otázky najít odpovědi. Bohužel, ne vždy jsem se při svém bádání setkal s úspěchem. Důvody, proč tomu tak je, jsem částečně nastínil již výše, o dalších bude řeč na následujících stranách.

Rád bych touto cestou poděkoval panu Jaroslavu Jáskovi, který mi umožnil nahlédnout do fondů Archivu pražských vodovodů a kanalizací a zároveň mi pomohl s koncipováním celé práce i při hledání dalších pramenů, paní doktorce Haně Svatošové z Archivu hlavního města Prahy a magistře Veronice Knotkové, taktéž z Archivu hlavního města Prahy, která v současnosti provádějí dříve uvedenou katalogizaci prezidia hlavního města Prahy a pomohla mi při hledání dosud existujících personálních spisů.

Shrnutí vývoje do roku 1885

Na následujících stranách stručně načrtnu vývoj vodárenské sítě a její správy v pražských městech (tj. Staré a Nové Město, Malá Strana, Hradčany, roku 1784 sloučené do jednoho správního celku²). Nutno podotknout, že pro výzkum této oblasti dějin správy jsem se opíral o odbornou literaturu.

Středověk a novověk

Praha byla v době středověku zásobena vodou poměrně velkoryse. Kromě soukromých vodovodů, které vedly na oba pražské hrady a do Strahovského a Zbraslavského kláštera, se o dodávky vody staraly hlavně čtyři městské vodárny, které je ještě do dnešních dnů možno spatřit na březích Vltavy³. Ačkoliv na dnešní dobu jsou naprosto nedostačující, pro tehdejší skromnou distribuci do soukromých a veřejných kašen a studní naprosto vyhovovaly. Stejně primitivní, ale účinný byl i trubní systém založený na dřevěných rourách vzniklých vyvrtáním otvoru do ohlazeného kmenu. Roury byly pospojovány systémem kovových zděří.

Situace v novověku se postupně měnila k horšímu. Město se totiž časem rozrůstalo, až nastala situace, kdy dosavadní distribuční systém nedokázal dostatečně uspokojit potřeby obyvatel. Byly sice podniknuty kroky ke zlepšení situace modernizací stávajících vodáren čerpajících vodu z Vltavy, ale dosažený objem čerpané vody vyhovoval stoupající poptávce pouze krátkodobě. V důsledku toho se přikročilo ke stavbě nové vodárny, Žofínské. K tomu však došlo až během 19. století.

Zároveň s vybudováním vodárny bylo nutné zmodernizovat i dosavadní systém distribuce. K největší a nejzásadnější změně v potrubí došlo po roce 1830, kdy se přikročilo k pokládce nových litinových rour s délkou dvou metrů, které se spojovaly konopnými copy namočenými ve směsi ze smůly, dehtu, nehašeného

---

² Pešek, J., Od aglomerace k velkoměstu. Praha a středoevropské metropole 1850 – 1920, Praha 1999.

³ jde o Staroměstskou vodárnu, Šitkovskou a Novomlýnskou vodní věž a Malostranskou vodárnu

vápna a cihlové moučky. Copy samotné byly do trubních hrdel pěchovány klíny z měkkého dřeva⁴, které později copy zcela nahradily.

Představme si nyní jednotlivé pražské vodárny:

Staroměstská vodárna

První dochovaný spis o této vodárenské věži je sice až z roku 1489, ale už v roce 1427 je v dokumentech vedena funkce rourníka. V roce 1431 věž, podle dalších písemných pramenů, kompletně celá vyhořela⁵. Vodárna se poté ještě mnohokrát stala obětí ohně a to nejen kvůli neopatrnosti rourníků, ale i díky válečným aktům, které postihly Prahu a její přilehlé okolí (např. ostřelování Prahy Windischgrätzem).

Objekt fungoval až do roku 1880, kdy byl vyřazen z provozu, a kapacita vodních strojů byla využita k zásobení vodojemu na Karlově říční vodou⁶.

Staroměstská vodárna byla vysazena nad hladinu řeky na piloty a pracovala na principu vodního kola, které nahánělo vodu z řeky do horních pater vodní věže, odkud se z nádrže voda rozváděla dál do potrubní sítě.

Novoměstská vodárna Šítkovská

Šítkovská vodárna byla postavena v roce 1495. Na její stavbu bylo použito dřevo a díky tomu budova několikrát, podobně jako staroměstská vodárna, vyhořela. Roku 1588 se proto přistoupilo k výstavbě věže nové, zděné. Stavba vodárny, včetně jejího technologického zázemí a přilehlých mlýnů, byla dokončena v roce 1599.

Její provoz byl ukončen v roce 1881 a v roce 1926 ji odkoupil spolek Mánes, který ji vlastní dodnes⁷.

Malostranská vodárna Petržilkovská

Původní dřevěná vodní věž byla umístěna nezvykle vně hradeb Malé Strany na říčním ostrůvku a díky tomu je z pražských vodáren nejmenší. Poté, co byla věž z neznámých příčin do základů zničena, přikročilo se v letech 1561 až 1562 ke

---

⁴ Jásek, J., Klenot města. Historický vývoj pražského vodárenství, Praha 1997, str. 70

⁵ Tamtéž, str. 30.

⁶ Tamtéž, str. 34.

⁷ Zlatník, Veřejné a technické práce, str. 558.

stavbě věže nové, tentokrát z cihel a tesaného kamene. Odborná literatura tvrdí, že dle dostupných pramenů byla věž hrázděná a ne zděná⁸. Otázka pravého stavu věci proto zůstává stále nezodpovězena.

Vodárna fungovala až do roku 1886, kdy byla vyřazena z provozu a její distribuční síť byla napojena na vodovodní síť podolské vodárny.

Novoměstská vodárna Novomlýnská

Vodárna, stojící v dnešní době na suché zemi, byla postavena v roce 1536. Věž s mlýnem na jejím místě stála již předtím, ale teprve od roku 1500 k ní byl zaveden vodovod.

Dřevěná věž vystavěná v roce 1536 fungovala do let 1602 až 1606, kdy na jejím místě byla vystavěna věž kamenná. Roku 1655 se ale kvůli velké vodě relativně nová věž roztrhla vedví a její vodovodní síť byla dočasně přepojena na Šítkovskou vodárnu.

Poslední verze Novomlýnské vodárny, která stojí dodnes, byla postavena roku 1658 a plnila svou funkci až do roku 1877, kdy byla vyřazena z distribuční sítě pražské vodovodní sítě.

Věž samotná, na rozdíl od svých „sester“ v jiných částech Prahy, v sobě neměla soustrojí pro čerpání vody – bylo umístěno ve vedlejší budově.

Žofinská vodárna

Jedním z pokusů, jak řešit vzniklé problémy, se stalo vybudování vodárny na Žofíně v roce 1854 podle návrhů českého vynálezce Romualda Božka. Měla se stát revolučním prvkem v otázce pražského vodárenství, ale kvůli nepochopení pražským magistrátem a odporu zaměstnanců pražských vodáren se situace zlepšila jen částečně a pouze na krátkou chvíli.

Romuald Božek se nakonec stáhl do ústraní a své návrhy realizoval především mimo Prahu⁹.

---

⁸ Jásek, Klenot města, str. 50.

⁹ Tamtéž, str. 72.

Středověký a novověký správní systém

O vodárenské věže se až do roku 1784 staral jejich vlastní údržbář a opravář v jedné osobě – tzv. rourník. Jelikož všechny čtyři původní části dnešní Prahy (Staré a Nové Město, Malá Strana a Hradčany) byly samostatné celky s vlastní samosprávou, byli i rourníci podřízeni vlastním úřadům. Rourník staroměstský byl podřízen šestipanskému úřadu, který podléhal městské radě Starého Města. Šestipanský úřad zanikl až v roce 1783.

Novoměstský a malostranský rourník byli oba dva podřízeni svým městským úřadům. Všechny tři úřady rourníka pak podléhaly centrální kontrole osmi přísežných mlynářů, jejichž úřad vznikl již v roce 1340.

12. února roku 1784 se sloučila dosavadní samostatná pražská města a utvořila jednotnou Prahu. Díky tomu, v rámci slučování jednotlivých úřadů, vznikl z dříve samostatných městských úřadů společný magistrát města Prahy. Magistrát pak nechal vytvořit Pražské obecní vodárny řízené čtyřmi obecními mlynáři, kteří měli na starost technický a provozní dohled nad samotnými vodárnami. Organizaci pak zastřešoval městský úřad, který se také staral o hospodářské zabezpečení Pražských obecních vodáren. V roce 1851 byla agenda Pražských obecních vodáren podřízena II. referátu hospodářskému, v roce 1861 ji převzala 3. a 22. sekce hospodářského úřadu magistrátu.

Pro dozor nad agendou Pražských vodáren byla zřízena funkce inspektora nad vodovodem a vodovodními stavbami (konkrétně 24. dubna 1848), která se později vtělila do širší vodárenské komise, zřízené v roce 1875.¹⁰

---

¹⁰ Jásek, Klenot města, str. 133.

Situace mezi rokem 1885 a republikou

Distribuce vody v předválečném období

V roce 1885 došlo k velmi důležité události, která měla značný vliv na další vývoj pražského vodárenství. Po dlouhé době, kdy bylo v oblasti vodárenské sítě různými způsoby improvizováno, situace v zásobování Prahy pitnou vodou dosáhla své krize. Několika set tisícová aglomerace byla zcela odkázána na nedostatečnou produkci pitné vody starých vodáren, které se svým objemem 14 800 m³ vody za den nemohly ani zdaleka pokrýt nejnnutnější potřeby pražských odběratelů. Po neúspěšném výběrovém řízení, které proběhlo v roce 1875 a díky osobním antipatiím a sporům uvnitř rozhodovací komise nebylo nikdy dokončeno, se situace zdramatizovala a pod hrozbou nevladatelných epidemií nechalo město roku 1885 vystavět novou vodárnu v Podolí¹¹. Ta byla nejnovějším výkřikem techniky a okamžitě po svém dobudování začala dodávat do trubní sítě až 30 000 m³ vody za den.

I s dodaným množstvím byla pitná voda pro obyvatele Prahy nedostatkovým zbožím. V důsledku toho se přikročilo k plánům na výstavbu nové, mnohem větší vodárny daleko za městem, která měla uspokojit vzrůstající pražskou potřebu. Tato vodárna měla vyrůst v Káraném, oblasti s dostatečnou zásobou vody, která byla zdravotně nezávadná. Od roku 1899 se proto začalo s plánováním a samotná výstavba byla dokončena roku 1913. První lednový den roku 1914 káranská vodárna spustila svůj provoz a až do spuštění nových vodáren v Podolí (1928) a na Želivce (1972) byla hlavním dodavatelem pitné a užitkové vody do pražských domácností.

Předválečná správa

Od roku 1888 došlo k zásadním změnám. Co se týče přístupu ke správě vodárenských záležitostí. Byla konstituována Správní rada, orgán, který měl na starosti organizačně – praktický dohled nad vodárenstvím, a Vodárenská kancelář,

kteřá v rukou třímala přímou praktickou správu. (Oba orgány teď záměrně pominu a vrátím se k nim později.) Pro toto období je totiž specifický jiný úřad starající se o pražské vodárenství. Podívejme se na něj nyní blíže.

Dozorčí a správní rada vodárny královského hlavního města Prahy a Karlína, Smíchova, Vinohrad a Žižkova

Poté, co padlo rozhodnutí vybudovat novou moderní vodárnu za Prahou, vznikl roku 1899 orgán, který se věnoval vypracování plánu, jak vodárnu vybudovat. Jednalo se o Dozorčí a správní radu vodárny královského hlavního města Prahy a Karlína, Smíchova, Vinohrad a Žižkova¹². Už z názvu je zřejmé, že nová vodárna neměla zásobovat vodou jen samotnou Prahu, tedy vnitřní historickou část spojenou v roce 1875 v jeden celek. Nové městské části, v této době fungující jako samosprávný právní subjekt, byly na projektu zainteresovány nejméně stejným dílem jako Praha, protože jako průmyslové čtvrti trpěly nedostatkem vody možná ještě více.

Správní rada, protože na ní leželo největší břímě odpovědnosti za vypracování projektu, nechala vypracovat plány na vybudování nové vodárny, spočívající na základě daném Českou spořitelnou. Ta se v témže roce pokoušela v dané záležitosti prosadit své plány jako dar pro jubileum panovníka. Roku 1900 byl projekt zabývající se myšlenkou na moderní vodárnu postoupen k posouzení Emilu Prinzovi z Berlína a Adolfu Thiemovi z Lipska. Oba odborníci se shodli na přínosu a použitelnosti projektu a 1. října 1905 byl přidán konečný stavební návrh.

Po vypracování návrhů na stavbu se z tělesa Správní rady vydělilo několik oddělení, která dozírala na stavbu. V roce 1909 tak vznikly Technický odbor správní rady společné vodárny a Dozorstvo nad stavbou společné vodárny a o pár let později, konkrétně v roce 1911, Dozorstvo nad stavbou v Káraném.

Organizace dozorčí i správní rady byly v podstatě stejné. Největší podíl mezi úředníky měli pražští zastupitelé, ostatní městské části byly zastoupeny již méně. Správní rada se rekrutovala z členů rady dozorčí. Obě tělesa měla prakticky neměnnou členskou základnu, patrně nebylo potřeba ji nijak obměňovat. Za celou dobu jejich trvání se v čele obou orgánů vystřídali pouze tři (!) členové. Funkce předsedy se objevuje až v roce 1902, do té doby nebyla nijak určena. Personálnímu

---

¹¹ Na jejím místě nyní stojí vodárna nová, vystavěná v roce 1928.

¹² Almanach královského hlavního města na rok 1899, Praha 1899.

obsazení postu předsedy a místopředsedy se budu věnovat v některé z dalších kapitol.

V roce 1921 Dozorčí a správní rada vodárny královského hlavního města Prahy a Karlína, Smíchova, Vinohrad a Žižkova zaniká a splývá s Vodárenským úřadem – Odborem 11.

Období první republiky

Hlavní město Praha a jeho správa

Před první světovou válkou bylo pražské vedení plně v rukou městské rady a sboru obecních starších¹³. Ve chvíli, kdy vypukl válečný konflikt, byl sbor obecních starších před místními volbami. Kvůli četným odvodům, které znemožnily řadě voličů dostavit se k urnám, byly ale volby zrušeny a předválečný stav byl konzervován - městská rada se obrátila na české místodržitelství a podle zákona č. 245 ř. z. byly doplňovací volby zrušeny¹⁴.

Po válce bylo dosavadní zastupitelstvo rozpuštěno revolučním Národním výborem a namísto něj byl vytvořen správní sbor o 49 členech v čele s P. Šámalem. Správní sbor ze svého středu poté zvolil šestnáctičlennou městskou správní radu.

Toto uspořádání ale bylo pouze dočasné. 15. června 1919 totiž proběhly doplňovací volby. Na jejich základě bylo ustaveno městské zastupitelstvo o sto členech, které ze svého středu zvolilo primátora, jeho tři náměstký a 24 členů městské rady. Vedle těchto dvou orgánů zde ale ještě existovala Ústřední správní komise a z jejího středu zvolená Užší správní komise, které spravovaly pražské správní záležitosti a pomáhaly vytvořit cestu k sjednocené Praze. Celý tento složitý systém byl nakonec sjednocen volbami 16. – 23. září 1923, kdy vzniklo Ústřední zastupitelstvo a místní zastupitelstva pro jednotlivé pražské části¹⁵.

Změny v oblasti administrativní správy ale nebyly těmi jedinými, kterými Praha postupně prošla. Hlavní změnou, která se ovšem plánovala již před válkou, bylo sloučení její vnitřní historické části s okolními obcemi. K těmto slučovacím tendencím docházelo již od roku 1887, v roce 1901 byla připojena Libeň, ale až do roku 1911, kdy se k hlavnímu městu smluvně připojilo dalších šestnáct obcí, přičemž čtyři další toto připojení odmítalo (vesměš kvůli finanční stránce věci), v této oblasti nedošlo k žádnému pokroku. Po skončení války byla situace jiná a i obce, které

---

¹³ Janák, J., Hledíková, Z., Dějiny správy v českých zemích do roku 1945, Praha 1989, str. 354.

¹⁴ Pilz, H., Organizace městské správy, str. 174. In Praha v obnoveném státě Československém, Praha 1936, str. 174 – 190.

¹⁵ Tamtéž, str. 177.

předtím o připojení nechtěly nic slyšet, začaly spolupracovat na vytvoření tzv. Velké Prahy – masivního uskupení pražských obcí a předměstí v jeden gigantický správní celek, který by usnadnil vedení a administraci celého kolosu – jednotlivé obce totiž byly s Prahou v mnohých záležitostech spojeny a jejich právní nezávislost pouze vytvářela bariéry pro hladký průběh jednání a správy.

Situace nakonec dospěla k poněkud překvapivému výsledku. Návrhy a soubory materiálů, zformované na schůzích zástupců jednotlivých měst, byly postoupeny 21. dubna 1919 ministerstvu vnitra, ale to vypracovalo vlastní návrh zákona. Bez ohledu na názory a námitky města byl vytvořen Zákon o sloučení obcí sousedních s Prahou, č. 114/1920 Sb. z 6. února 1920, který k 1. lednu 1922 vytvořil velkou Prahu¹⁶.

Situace v oblasti distribuce vody

V roce 1918 vypadalo zásobování Prahy vodou takto:

1. **Voda Káraná byla vedena do** Kobylis, části Vysočan, Karlína, Žižkova, Hrdlořez, Vinohrad, Strašnic, Podolí, Smíchova, Radlic, Zlíchova, a částečně i do Košíř, Břevnova, Střešovic, Dejvic a Bubence.
2. **Voda z Braníku byla vedena do** Vršovic, Michle, částečně do Braníku a Krče.
3. **Nefiltrovaná voda vltavská zásobovala** Vysočany, Prosek a tovární komplexy na Vinohradech a Smíchově¹⁷.

Nová podolská vodárna

Jak jsem uvedl dříve, byla v Podolí vybudována v roce 1885 tehdy moderní vodárna, která dodávala městu vodu v době, kdy ještě vodárna v Káraném neexistovala ani na papíře. Po jejím vybudování se zdálo, že dodávaný objem vody je dostačující. Tomu tak i skutečně bylo, ale jen do roku 1922, kdy došlo k již zmíněnému vzniku Velké Prahy.

Z výše uvedeného schématu je vidět, že káraná voda byla do příměstských obcí vedena prakticky už od samého začátku spuštění provozu v nové vodárně, ale

---

¹⁶ Pešek, Od aglomerace k velkoměstu, str. 196.

¹⁷ Zlatník, Veřejné a technické práce, str. 555.

očividně to nestačilo. Bylo proto rozhodnuto o dalším zdroji pitné vody – o vybudování nové vodárny v Podolí.

Na stavbu této vodárny existovaly původně dva návrhy. Nakonec byl zvolen plán z roku 1921, opírající se o zahraniční studie (konkrétně německou, francouzskou a italskou). Spočíval v odběru vltavské vody v Podolí, která se osvědčila již před téměř čtyřiceti lety, spadající přes tři filtrace a míšené s vodou ze tří jímácích studní na Schwarzenberském ostrově. Stavba vodárny byla započata již roku 1924 a dokončena v roce 1929.

Kapacita vodárny byla zhruba 35 000 m³, později došlo k dalšímu zvětšení objemu kapacity čerpané vody až na 640 l/v.¹⁸

V průběhu tří let (1923 – 1926) před dostavbou vodárny v Podolí byla pouze vyměněna nefiltrovaná voda vedená do Nuslí a na Pankrác za vodu filtrovanou (1923), v roce 1924 se obdobná akce konala ve Vysočanech a na Proseku a konečně o rok později, tedy v roce 1925, byl prodloužen káranský vodovod až do Tróje, Hlubočep, Starých Dejvic a Vršovic.

V roce 1926 se přikročilo k razantnímu rozšíření káranské vody do mnoha pražských čtvrtí. Této výsady se dostalo Selci, Vokovicím, Veleslavínu, Lysolajům, Malému Břevnovu, obcím Nad Zborovem a Na Polízku, voda byla zavedena též do nouzových obydlí Na Křížku v Michli, a do nouzových obydlí na Malvazinkách, v Krči, Bodlicích a Butovicích. Zároveň s touto úpravou byla zavedena nefiltrovaná voda do Hodkoviček.

Město se také začalo zbavovat svých starých a nepoužívaných vodárenských věží. Šítkovská vodní věž tak byla prodána spolku výtvarníků Mánes a Letenská vodárenská věž přeměněna na technické muzeum.

Skladování a distribuce vody

Je nutné zmínit, jak byla voda dopravená do Prahy přechovávána a poté distribuována do odběratelských míst.

V Praze existovaly již dříve tři hlavní vodojemy – jeden na Karlově a dva na Flóře. Je zcela jasné, že po výstavbě nových vodáren a zvětšení objemu odebírané vody již kapacita těchto objektů nemohla postačovat. Byl proto vypracován plán pro zvýšení počtu vodojemů, který se záhy realizoval.

---

¹⁸ Jásek, Klenot města. str. 111.

Již v roce 1926, souběžně se stavbou nových vodovodních řadů, byly vybudovány dva nové vodojemy na Brusce v Dejvicích. Jeden byl určen pro naplnění vltavskou vodou, druhý pro vodu káranskou.¹⁹ Z Brusky byla voda čerpána do vodojemů Andělky a Vyhlídky. To platilo pro severovýchodní části města.

Pro jihozápadní oblast se využívalo vodárenského areálu na Zelené Lišce.²⁰

Situace v oblasti správy

Je příznačné, že pro období první republiky je pramenů, které jsem našel, mnohem méně než pro dobu předválečnou. Nicméně i přesto je patrné, že správní orgány fungující až do roku 1938 vycházely z orgánů, které vodárenskou síť v hlavním městě spravovaly už za dob Rakouska-Uherska, a dá se s určitou tolerancí určit jejich funkce. Tyto orgány byly celkem tři:

- Správní rada vodáren při Ústřední správní komisi hlavního města Prahy
- Referát vodárenský XIII a kancelář společné vodárny
- Odbor 11 (Vodárenský úřad)

Tato struktura správy (později pouze s jinými názvy a poněkud pozměněným zařazením jako samotná oddělení) fungovala prakticky již od roku 1899. Bohužel není zcela jasné, jaká je struktura a jak na sebe navazovalo vedení výše uvedených odborů. Podle dostupných indicií byl hlavním orgánem Vodárenský úřad hlavního města Prahy, přičemž funkce správní rady se zdála nejasná. Nicméně během svého bádání jsem na dané označení²¹ narazil pouze jako druhotný název Odboru 11, který ale podle všeho nemohl tuto funkci plnit, protože jeho působení spadá pod Stavební referát III. a jeho hlavními povinnostmi byl dohled nad správou vodáren a distribucí vody a úlohy praktického rázu.

Dle mého názoru byla hlavním správním úřadem Správní rada vodáren při Ústřední správní komisi hlavního města Prahy. Odpovídalo by to i jejímu personálnímu složení, kdy jejími členy byli zvolení úředníci městského zastupitelstva hlavního města Prahy, zatímco v ostatních odborech nebyla přímá příslušnost k zastupitelstvu nutná. (Což neznamená, že by jejich členstvo nebylo v městských

---

¹⁹ Zlatník, Veřejné a technické práce, str. 558.

²⁰ Jásek, Klenot města, str.112.

²¹ tedy Vodárenský úřad hlavního města Prahy

službách zaměstnáno). Jsem si vědom toho, že můj názor není podložen širokou pramennou základnou, ale to je částečně omluveno tím, že k tomu nejsou žádné doklady. Prostor pro spekulace je tedy více než velký a pravou podobu toho, jak fungovaly formální a organizační vztahy mezi jednotlivými správními středisky, se už asi nikdy nedozvíme.

Vývoj a rozrůstání orgánů vodárenské správy byl kontinuální a po celou dobu první republiky nedošlo k jeho výraznému narušení. Jak jsem napsal výše, fungoval popsaný systém již od roku 1899, nicméně k formálnímu sjednocení došlo až roku 1905, kdy byl schválen nový jednací řád magistrátu. Na tento systém navázala také první republika a i po vytvoření velké Prahy se od něj příliš neodchýlila.

Zlom nadešel až roku 1939 – 27. února, zřejmě v rámci všeobecného všech dosavadních správních rad a vytvoření jedné všeobjímající. Je jasné, že tento obrovský orgán nemohl efektivně řídit tak velkou správní jednotku, jakou Praha bezesporu byla. Byli si toho vědomi i samotní radní, takže pro potřebu Správní rady města Prahy byl vytvořen systém referentů – poradců ohledně oblasti místní správy, ve které sami figurovali. Pro oblast vodárenství se jím stal Josef Hons.

Oba zbývající orgány, tj. Referát vodárenský XIII a 11.odbor, fungovaly i nadále a místo Správní rady obecních vodáren je, podle všeho, zastřešovala Komise Pražských obecních vodáren – tato komise měla svého předsedu a dva místopředsedy, ale i zde figuruje jméno Josefa Honse. Protože jsem na jeho jméno předtím nikde nenarazil, nabízí se otázka, jak mohl tento neznámý člověk řídit takový kolos, jakým pražské vodárny bezesporu byly. A k tomu hned na dvou správních úřadech najednou. Obávám se, že odpovědi na tyto otázky budou potřebovat více času, pokud je ovšem lze vůbec dohledat.²²

Nyní bych rád přikročil k charakteristice jednotlivých odborů.

---

²² vše uvedené k roku 1939 viz Almanach hlavního města Prahy 1939, Praha 1939.

Vodárenské orgány a jejich funkce

Správní rada vodáren při Ústřední správní komisi hlavního města Prahy

Její funkce není zcela vyjasněna. Podle všeho byla konstituována jako správní orgán samotného městského zastupitelstva – lze tak usuzovat podle jejího umístění v oficiální příručce pražských úřadů, Almanachu hlavního města Prahy²³.

Podle všeho měla na starosti koordinaci všech podřízených orgánů a jejich komunikaci s magistrátem. První a poslední zmínky o přesném znění její funkce se mi podařilo dohledat až v roce 1888, kdy byla na návrh městské rady konstituována společně s Vodárenskou kanceláří. Její agenda v danou dobu vypadala takto:

Agenda Správní rady:

- a) výstavba nových staveb
- b) nákup a prodej potřebného materiálu
- c) dohled nad správou a účetnictvím
- d) šetření stížností
- e) rozšiřovat přítok dodávané vody
- f) zřizovat nové vodovodní odrážky
- g) povolování lhůt k placení
- h) povolování srážek z volného
- i) nákup kancelářských potřeb
- j) zřizovat pojištění
- k) rušit přítoky dodávané vody
- l) upomínat dlužníky
- m) odepisovat nedobytné pohledávky

---

²³ Almanach hlavního města Prahy 1922, Praha 1922, str. 49.

Almanach hlavního města Prahy 1924, Praha 1924, str. 34.

Almanach hlavního města Prahy 1928, Praha 1928, str. 33.

Almanach hlavního města Prahy 1930, Praha 1930, str. 35.

Almanach hlavního města Prahy 1932, Praha 1932, str. 39.

Almanach hlavního města Prahy 1935, Praha 1935, str. 39.

- n) přijímat a propouštět služební síly
- o) přijímat výpomocné
- p) podávání služebních instrukcí
- q) dodatečné vyplácení mezd
- r) vyplácet cestovní výlohy
- s) povolovat odměny²⁴

Podle výše uvedené agendy můžeme odhadovat, že v době svého konstituování byla Správní rada prakticky výhradním rozhodovacím orgánem, podřízeným jen a pouze městské radě hlavního města, potažmo sboru obecních starších. Prostým srovnáním výpisu agendy dvou dalších orgánů (Referátu XIII a 11.odboru) lze konstatovat, že Správní rada postupem času začala ztrácet své postavení jediného úřadu spravujícího celou agendu pražského vodárenství a její povinnosti, týkající se praktické správy a administrace vodárenského vybavení a služeb, správou budov počínaje a vymáháním dlužných částek konče, byly zredukovány na minimum. V období republiky tak měla fakticky jen vedoucí a organizační úlohu a byla jakýmsi spojovacím článkem mezi magistrátem a dalšími správními orgány, přičemž na svých schůzích vytvářela rozhodnutí o blízké budoucnosti vodárenského kolosu²⁵.

S tím souvisí i její personální složení. V předválečném období zpočátku bylo úředníků v radě pouze šest²⁶, těsně před válkou v roce 1913 se jejich počet rozrostl na čtrnáct²⁷. Bohužel se až do roku 1912 nedá přesně určit, kdo z členů této správní rady fungoval jako předseda a místopředseda. Teprve v tomto roce se v pramenech začalo toto uspořádání určovat.²⁸

Za první republiky se počet členů pohyboval od šestnácti (v roce 1922)²⁹ do dvaceti (v letech 1932 a 1935)³⁰, přičemž se poměrně svižně měnila osobní skladba

---

²⁴ Celé znění viz příloha č. 1

Návrhy rady městské v příčině konstituování zvláštní správní rady obecních vodáren Pražských a zřízení zvláštní vodárenské kanceláře, Praha 1888, str. 4 – 5.

²⁵ Např. Věstník hlavního města Prahy na rok 1920, Praha 1920, str. 150

²⁶ Almanach královského hlavního města na rok 1898, Praha 1898

²⁷ Almanach královského hlavního města na rok 1913, Praha 1913

²⁸ Almanach královského hlavního města na rok 1912, Praha 1912

²⁹ Almanach hlavního města Prahy 1922, Praha 1922, str. 49

samotného členstva – podobně jako je tomu dnes, záviselo personální rozvržení na výsledku komunálních voleb. Je zajímavé, že její předsednictvo se pohybovalo na celé šířce tehdejšího politického spektra – od národních demokratů po komunisty.

Referát vodárenský XIII a kancelář společné vodárny

Referát XIII existoval již od roku 1899, nebo alespoň jsou o něm zmínky v pramenech³¹. Jeho celý název v té době zněl Referát XIII a kancelář společné vodárny městské. Až do roku 1905 ale jeho funkce zůstávají poněkud nejasné. V daném roce (konkrétně 20. 12.) byl schválen sborem obecních starších nový jednací řád magistrátu. V důsledku toho získala agenda Referátu XIII na jasnější podobě:

- Věci správní rady Pražských obecních vodáren (stavba, údržba vodáren, zřizování vodovodů na ulicích a v obecních domech, opatřování inventáře, vymáhání pohledávek, veřejné studně, kašny atd.).
- Věci Společné vodárny hlavního města Prahy a obcí Karlína, Smíchova, Královských Vinohrad a Žižkova.³²

Po vzniku Československa a zřízení velké Prahy v roce 1922 se agenda týkající se vodáren prudce rozrostla, stejně jako se rozrostl počet obyvatel, o které se muselo vedení města a jeho odborů starat. Nejen díky tomu značně nabobtnal seznam povinností, které Referát XIII musel začít řešit. V roce 1935³³ tento seznam měl svou konečnou podobu a vypadal takto:

---

³⁰ Almanach hlavního města Prahy 1932, Praha 1932, str. 39

Almanach hlavního města Prahy 1935, Praha 1935, str. 39

³¹ Almanach královského hlavního města Prahy na rok 1899, Praha 1899, str. 48

³² Jásek, Klenot města, str. 133

³³ Až do roku 1935 dané úkony Referát prováděl alespoň formálně sám - v pramenech není uváděna formulace „Příprava návrhů pro schůze správní rady vodáren a vyřizování věcí vodárenských, o kterých rozhoduje městská rada a ústřední zastupitelstvo, zejména...“, takže můžeme odhadovat, že daný orgán neprováděl jen pomocnou funkci správní radě.

Almanach hlavního města Prahy 1922, Praha 1922, str. 68

Almanach hlavního města Prahy 1924, Praha 1924, str. 68

Almanach hlavního města Prahy 1928, Praha 1928, str. 101

Almanach hlavního města Prahy 1930, Praha 1930, str. 90

Almanach hlavního města Prahy 1932, Praha 1932, str. 108

Příprava návrhů pro schůze správní rady vodáren a vyřizování věcí vodárenských, o kterých rozhoduje městská rada a ústřední zastupitelstvo, zejména:

- a) projekty a stavby nových vodáren, přečerpacích stanic, vodojemů a vodovodů
- b) rozšiřování, opravy a provoz dosavadních vodáren v Praze a v Káraném
- c) zřizování obecních vodovodů, studny veřejné a přejímání soukromých studní do obecní správy
- d) opatřování potřeb pro vodárny a vodovody a prodej nepotřebného materiálu z nich
- e) návrhy pravidel o dodávání vody, zřizování vodovodů a vybírání vodních dávek
- f) smlouvy o dodávce vody
- g) šetření a rozhodování o podání stran v příčině dodávání a účtování vody
- h) zřizování uličních odrážek (přípojek na obecní vodovody)
- i) povolování lhůt (splátek) na placení vodného
- j) povolování slev z vodného
- k) upomínání a vymáhání dluhů za vodu a vodovodní instalace
- l) odpisy nedobytných pohledávek
- m) „zarázení“ přítoku vody
- n) vydávání instrukcí pro vodárenské zaměstnance
- o) návrhy na přijímání a propouštění zaměstnanců³⁴

Agenda referátu tak převzala značnou část povinností Správní rady. Referát se de facto stal hlavním správním orgánem celé vodárenské sítě na území Prahy. Oficiální hlavou byla sice správní rada, ale hlavní část praktických povinností ležela na bedrech referátu. Lze říci, že skrze Referát XIII Správní rada dokázala řídit celé vodárenství. O to více překvapí, že stabilní personální základnu tvořilo pouze okolo deseti členů³⁵.

Na druhou stranu pak lze poměrně dobře vysvětlit, proč se personální složení tohoto úřadu po dobu jeho existence příliš neměnilo – odhaduji, že jeho úředníci byli pro chod celé správy nenahraditelní a jiní, se stejnou specializací a zkušeností pro

---

³⁴ Almanach hlavního města Prahy 1935, Praha 1935, 129

³⁵ Deset v roce 1924, dvanáct v roce 1924, jedenáct v letech 1928 a 1930, deset v letech 1932 a 1935 a sedmnáct v roce 1939.

řízení chodu takového molochu, jakým pražské vodárenství bezesporu bylo, se hledali jen velmi těžko.

To vysvětluje další zvláštnost, která se u tohoto orgánu vyskytuje - jeho členské jádro je od dob Rakousko-Uherska prakticky stejné. Kupříkladu předsednická funkce je od roku 1922 od roku 1930 v rukou Josefa Hankeho, úředníka, který zde fungoval už jako místopředseda v letech 1907 až 1914. Stejnou dobu zde figuruje jméno Adolfa Fikara, který se stal předsedou po Josefu Hankem. Z dob Rakousko-Uherska v tomto referát ale zůstali i jiní – ti byli později vystřídání novou generací, která si, podobně jako jejich předchůdci, podržela svoje funkce až do roku 1939.

Bohužel i tuto sekci postihla velká skartace v 80. letech a tak lze jen s obtížemi postihnout její vývoj či detailnější personální složení.

11. odbor (Vodárenský úřad)

Kořeny 11.odboru sahají až do roku 1888. Podle pramenů³⁶ v Praze kromě Správní rady obecních vodáren existovala ještě Vodárenská kancelář. V roce 1904 tento název mizí a místo něj se objevuje Odbor V. vodárenský – odbor, který je podřízen III. Stavebnímu referátu a nejspíš je tak vyjmut z kompetence Správní rady obecní vodárny³⁷. Není jisté, nakolik byla tato přeměna hladká, ale podle nezměněného personálního složení lze říci, že se týkal pouze změny názvu a převedení pod jinou administrativní správu.

Jako V. Odbor byl v pramenech veden až do roku 1922, kdy se místo něj zformoval Odbor 11 – součást Stavebního úřadu Technického prezidia hlavního města Prahy, podle všeho se tak stalo v rámci všeobecné reorganizace po vzniku Velké Prahy³⁸. Bohužel nelze komparovat jeho personální složení před a po přeměně – inkriminovaná místa v pramenech chybí a podle určitých vodítek lze říci, že nebyla nikdy vytištěna³⁹.

---

³⁶ Návrhy rady městské v příčině konstituování zvláštní správní rady obecních vodáren Pražských a zřízení zvláštní vodárenské kanceláře, Praha 1888

³⁷ Almanach královského hlavního města Prahy 1904, Praha 1904, str. 66

³⁸ Zlatník, Veřejné a technické práce, str. 493

³⁹ Almanach hlavního města Prahy 1922, Praha 1922, chybí str. 225 – 240. Vodítka, podle kterých usuzuji na tiskařskou chybu, jsou následující – není porušena vazba, v místě prázdného místa není volný prostor vzniklý vytržením stránek. Podle toho, že se v daném

Podobně jako Referát XIII, který se nachází o něco výše, se 11. odbor zabýval přímou praktickou správou majetku a technického zázemí vodárenského komplexu patřícího Praze. Lze tak usuzovat již z prostého členění odboru. Už v roce 1898, kdy se o něm vyskytují zmínky, je rozdělen do několika oddělení⁴⁰:

- Technický odbor
- Účetní odbor
- Kancelářský / Manipulační odbor
- Zkušební stanice / Stanice ke zkoušení vodoměrů⁴¹

Od roku 1904 pak přibývá ještě Oddělení pro Libeň.⁴² Tento stav trvá až do roku 1922, kdy se struktura celého oddělení postupně mění podle měnících se potřeb. Pro srovnání uvádím malou tabulku:

1924	1928	1930	1932	1935
Obecní vodárny v Praze a Káraném	Obecní vodárny v Praze a Káraném	Obecní vodárny v Praze a Káraném	Obecní vodárny v Praze a Káraném	(podle personálií nejspíše sloučeno)
Projekční kancelář vodáren	Projekční kancelář vodáren	Projekční oddělení	Projekční oddělení vodáren	
Technické oddělení vodárenské	Technické oddělení vodárny v Káraném	Technické oddělení vodárny v Káraném	Provoz vody v Káraném	Technické oddělení vodárny v Káraném
	Malé podniky	Oddělení pro malé podniky	Oddělení pro malé podniky	Technické oddělení pro malé podniky
			Provoz filtrační stanice v Podolí	

Je vidět, že základní struktura zůstala prakticky nezměněna, protože povinnosti, mající odbor na starosti zůstal v podstatě tentýž. Pro dokreslení -

---

ročníku a ročníku pozdějším nenachází dotisk nebo omluva, usuzuji, že se nejednalo jen o jeden či několik chybných výtisků. Bohužel, k neporušeným almanachům nemám přístup.

⁴⁰ Almanach královského hlavního města Prahy 1898, Praha 1898, str. 50

⁴¹ Výraz za lomítkem je ekvivalent, který se několikrát objevuje místo původního údaje před lomítkem.

⁴² V důsledku připojení Libně do pražské obce a tím i do pražského vodárenského systému.

Technické oddělení vodárny v Káraném bylo umístěno v Káraném, Projekční oddělení posléze v Podolské vodárně.

Agenda 11.odboru byla na první pohled totožná s tou, kterou měl ve svém popisu Referát XIII. Pro lepší příklad uvádím povinnosti v roce jeho založení⁴³ a poté agendu v roce 1935:

- I. pokud se týče vodáren, vodovodů atd.
  - a) vodárenská kancelář sestavuje návrh na nové stavby
  - b) údržba budov a strojů
  - c) zřizování a údržba veřejných hydrantů
  - d) údržba veřejných čerpadel
  - e) zřizování a údržba vodovodů v obecních budovách
  - f) údržba vozového parku a přístrojů
  - g) nákup potřebných surovin a nástrojů
  - h) sestavení a doplnění mapy vodovodní sítě
  - i) vytvoření evidence soukromých vodovodů
  - j) vedení záznamů o provozu vodáren
  - k) sestavení a vyplácení mezd
  - l) vyvíjet nová vodárenská vylepšení
  - m) právní ochrana výhradního práva Prahy na vodu z Vltavy⁴⁴

Tato stať ukazuje hlavní povinnosti Vodárenské kanceláře (další části, tj. povinnosti vůči soukromým odběratelům či agendu účetního oddělení jsem nepovažoval za natolik nosné, abych je sem zařadil) ukazuje, nakolik se organizace jejích povinností lišila od podobně znějící agendy Správní rady. Podle mého názoru se hlavní kostra, tj. péče a správa majetku, překrývá u obou orgánů, přičemž Vodárenská kancelář byla více zaměřena na přímou praktickou správu majetku, kdežto Správní rada vykonávala dozor nad touto správou a byla jakýmsi právním

---

⁴³ Tzn. v roce 1888 ještě jako Vodárenská kancelář

⁴⁴ Celé znění viz příloha č. 2

Návrhy rady městské v příině konstituování zvláštní správní rady obecních vodárn Pražských a zřízení zvláštní vodárenské kanceláře, Praha 1888, str. 10 - 12

subjektem. To ostatně dokazuje odstavec L v soupisu povinností Vodárenské kanceláře⁴⁵.

Kromě toho Vodárenská kancelář měla na starosti veškerou manipulaci s vodou uvnitř města – správa ledu, splavnosti toku, průchodnost jezů, koordinace práce s říční policií atd. ...⁴⁶

Nyní zde uvedu agendu 11.odboru z roku 1935, kdy nabyla své konečné podoby a fungovala takto po několik následujících let. Už na první pohled je patrné, že tento soupis je o mnoho kratší než předešlý z roku 1888. Podle mého názoru je to díky přechodu kanceláře pod Stavební referát, čímž se zaměření daného orgánu změnilo a navíc velkou část jeho povinností převzal Referát XIII. Ten sice existoval již dříve, ale teprve po dvaceti letech byla jeho agenda formulována v jasných konturách. Situace v roce 1935 vypadala takto:

I. Zásobování Velké Prahy vodou.

- a) Nové vodárenské stavby: projekty, stavby a rekonstrukce vodáren, vodojemů, čerpacích a přečerpacích stanic, přívodních a výtlačných řadů, zásobní sítě, domovních přípojek a domovních vodovodů v obecních nemovitostech.
- b) Jímání, čerpání, čištění, přečerpávání a akumulace vody. Provoz vodárny v Káraném, Podolí a v Braníku, vodojemů, čerpacích a přečerpacích stanic.
- c) Distribuce a odměřování dodané vody. Provoz vodovodní sítě, služba ztrátoměrná⁴⁷ vodovodní sítě a domovních instalací, osazování a odečítání vodoměrů distriktních a domovních, zřizování výtokových stojánek, veřejných studní a správa stanice na zkoušení vodoměrů.
- d) Práce opravné a udržovací: opravy a udržování vodárenských objektů, strojního zařízení ve vodárnách a v přečerpávacích stanicích, přívodních a výtlačných řadů, vodovodní sítě, stojánek, domovních přípojek, vodovodů

---

⁴⁵ „... Sledovati a odporučovati správní radě vodáren městských, a touto radě městské...”

Návrhy rady městské v příčině konstituování zvláštní správní rady obecních vodáren Pražských a zřízení zvláštní vodárenské kanceláře, Praha 1888, str. 12

⁴⁶ Návrhy rady městské v příčině konstituování zvláštní správní rady obecních vodáren Pražských a zřízení zvláštní vodárenské kanceláře, Praha 1888, str. 14

⁴⁷ Tzn. služba pro měření vodních ztrát ve vodovodní síti.

v obecních budovách, veřejných studní a studní v obecní správě, distriktních a domovních vodoměrů a správa skladišť hmot.

- e) Dozor, kontrola a zkoušky: dozor při instalacích vodovodů v soukromých domech, jejich kontrola tlakem, schvalování návrhů soukromých vodovodů, chemické a bakteriologické zkoušky vody a studium vlivu na trubní materiál, armatury a staviva.
- f) Práce administrativní: evidence vodovodů domovních a požárních, odběratelů vody a vodoměrů, jejich odečítání a stanovení sazby, evidence výtokových stojanů, hydrantových nástavců, veřejných a v obecní správě fungujících studní, statistika načerpaného, dodaného a spotřebovaného množství vody podle účelu odběru a vyřizování žádostí o dodávku vody a rekursů proti vodnému.

II. Technické oddělení pro malé podniky: projekty, udržování, opravy, rekonstrukce, ekonomizace, statistika a posudky strojního provozu ústředních jatek a dobytčího trhu, masných a potravinových tržnic, městských lázní, obecních náplavek a vyúčtovacích prací, dodávek a hmot⁴⁸.

Opět lze vysledovat určitou podobnost mezi jednotlivými agendami, hlavně co se týče výstavby nových vodáren vodovodů. Z toho usuzuji, že hlavní orgány mající na starosti zásobování vodou pražské obyvatelstvo, měly neustále starosti s dostatečným objemem vody dodávaným do města. To se ukázalo již v roce 1920, ještě před sloučením městských částí do Velké Prahy, kdy byla vypracována prognóza, odhadující vzrůst počtu obyvatel a spotřebované vody až do roku 1950⁴⁹. S překvapením zjišťujeme, že se výsledek získaný pomocí složitých výpočtů příliš nelišil od pravého stavu situace⁵⁰. V důsledku této prognózy se později přikročilo k výstavbě podolské vodárny.

Dalším aspektem, který se ve zmíněných seznamech často objevuje, a agenda 11.odboru na tom není jinak, je výběr poplatků za odebranou vodu. Jelikož je tento detail poměrně důležitý, budu se mu podrobněji věnovat o něco níže.

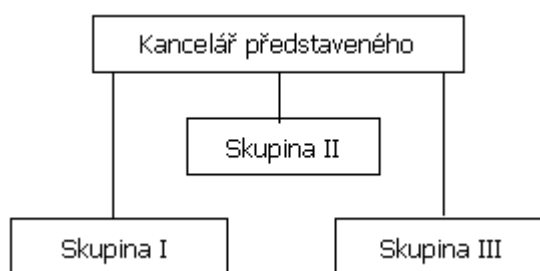
⁴⁸ Almanach hlavního města Prahy 1935, Praha 1935, str. 172

⁴⁹ Vancl, J., Návrhy na budoucí zaopatřování velké Prahy vodou, Praha 1920

⁵⁰ Podle této prognózy mělo v Praze v roce 1950 žít okolo 1, 3 mil. obyvatel. Viz Vancl, Návrhy, str. 15

Povinnostem, které měl tento odbor na starosti, odpovídalo i jeho personální složení. Do vzniku první republiky nepřesahoval počet úředníků zde pracujících dvaceti, většinou byl ale ještě nižší. Po vzniku Velké Prahy, a přerozdělení funkcí mezi jednotlivými úřady, se počet těchto úředníků prudce zvýšil⁵¹. Část těchto úředníků měla dokonce stálý byt v samotném Káraném, z toho lze tudíž usuzovat, že jejich každodenní pracovní povinnosti byly ryze praktické, protože nesměli ztrácet čas složitým dojížděním ze vzdálené Prahy.

Roku 1939 však došlo k radikální změně ve struktuře celého oddělení. Zatímco Referát XIII zůstal nezměněn (včetně svojí agendy), 11.odbor prošel celkovou restrukturalizací. Podívejme se na ni trochu blíže:

Kancelář představeného

Skupina I. Projekty, stavby, kladení, instalace

Oddělení 1. Projekty, stavby, udržování staveb

Agenda: projekty nových vodárenských zařízení, rekonstrukce nových pohotových zařízení po stránce vodárenské a stavební, stavba projektovaných vodárenských objektů, udržování veškerých vodárenských zařízení (kromě potrubí a trubní sítě) v obvodu Velké Prahy po stránce vodárenské a stavební

Oddělení 2. Potrubí

Agenda: podrobné projekty a rozpočty potrubí výtlačných, rozváděcích a síťových kladení, změny a udržování všech potrubí v okruhu Velké Prahy (kromě výtlačního řadu kárané vodárny), zřizování a udržování domovních přípojek, výtokových stojanů a

---

⁵¹ V roce 1924 to byli sto tři členové, v roce 1928 šedesát pět členů, v roce 1930 sedmdesát sedm členů a v letech 1932 a 1935 tento odbor měl sedmdesát šest členů. Pro rok 1922 není zaznamů, rok 1939 je natolik specifický, že se mu budu věnovat později.

vodoměrových šachet pro provozní vodoměry, předpisování záloh a paušálů na domovní přípojky a stanovení investičních příspěvků

Oddělení 3. Instalace

Agenda: projekty a stavby vodárenských instalací v obecních nemovitostech, dohled na provádění instalací v soukromých objektech, zkoušení všech vodárenských instalací ve velké Praze

Skupina II. Provoz vodáren

Oddělení 4. Technický vodárenský provoz

Agenda: rozvrhování výroby vody na jednotlivé vodárny, distribuce vody do vodojemů a z vodojemů do měst, rozvrhování zásobovacích pásem, provoz malých vodních zdrojů (Klukovice, Malá Chuchle, Zličín) a obecních studní, dohled na soukromé studně, čištění vodojemů, vodácké strážnice se službou potřebnou k provozu veškerých potrubí a trubní sítě, generelní projekty potrubí výtlačných a rozváděcích a trubní sítě v dohodě s odd. 2, 6 a 7

Oddělení 5. Zdravotně vodárenský provoz

Agenda: chemická a bakteriologická kontrola výroby vody, kontrola a zkoušení výrobních zařízení po stránce chemické a bakteriologické, kontrola chemického a bakteriologického složení vody ve vodojemech, potrubích, výtocích a studních, chemické zkoušky provozních látek, účast na projektech a rekonstrukcích vodárenských zařízení po stránce chemické a bakteriologické

Oddělení 6. Strojní provoz

Agenda: strojní provoz a udržování strojního a elektrického zařízení vodáren v Podolí, Braníku a Klukovicích a všech čerpacích a přečerpávacích stanic ve Velké Praze, osobní a nákladní automobily, projekty, stavby a rekonstrukce veškerého strojního a elektrického zařízení vodáren, účast na generelních projektech výtlačných a rozváděcích řadů a trubní sítě spolu s odd. 2, 4 a 7

Oddělení 7. Kontrola provozu, statistika, technický archiv a knihovna

Agenda: provozní měření, navrhování, evidence a udržování příslušných měřicích přístrojů, statistika provozu a její využití k zhuštění provozu, věcná statistika, hledání ztrát vody a

zjišťování jejích příčin, výpočty výrobní a prodejní ceny vody a navrhování tarifů, sestavování statistické zprávy, sbírání a pořádání materiálů pro technický archiv a knihovnu a jejich vedení.

Oddělení 8. Vodárna v Káraném

Agenda: úplný provoz vodárny, udržování zařízení vodárny, opravy svodních, jímacích a výtlačných řadů vodárny a příslušných objektů

Oddělení 9. Vodárna v Podolí a Braníku

Agenda: správa, provoz obou vodáren po stránce vodárenské, periodické udržovací a opravné práce na filtrační stanici podolské vodárny, drobné udržovací práce strojní i stavební v obou vodárnách, řízení dodávek provozních látek

Oddělení 10. Vodoměrová stanice, dílny a zkušebna

Agenda: nákup a uskladnění vodoměrů, opravy vodoměrů ve vlastních dílnách, zadávání udržování a oprav vodoměrů soukromým firmám, přijímání a zkoušení opravených vodoměrů, vyměňování vodoměrů u odběratelů, evidence vodoměrů, zkoušení a opravy provozních vodoměrů, opravné a udržovací práce pro strojovny, vodojemy, trubní síť, atd., opravy instalačního materiálu, zkoušení vodovodního výstroje

Skupina III. Měření vody, hospodářství a kontrola

Oddělení 11. Měření vody, jeho kontrola, rekursy

Agenda: přičítání účtovacích vodoměrů a vedení příslušných záznamů a kartoték, stanovení sazby, kontrolování účtovacích vodoměrů na místě spotřeby, předpisování podmínek pro podružné vodoměry, uzavírání přítoku vody, dozírání na vodoměrové šachty, vyřizování žádosti o dodávku vody a rekursů proti vodnému

Oddělení 12. Rozpočty, kontrola, evidence, inventář, nákup

Agenda: sestavování řádného a mimořádného rozpočtu, kontrola a evidence používání rozpočtových částek, evidence zadávek, vedení orientačních kont jednotlivých oddělení, evidence pozemkového majetku, vedení inventáře, nákup veškerých potřeb a provozních látek

Oddělení 13. Sklad

Agenda: uskladnění, evidence a vydávání látek a hmot pro vodárny, návrhy na dokupování docházejících hmot a předmětů⁵²

Nová struktura, kterou jsem uvedl výše, vypadá podle moderních kritérií jako veskrze efektní. Otázkou ale zůstává, proč se vodárenská správa (v tomto případě možná spíše Technické prezidium, pod které 11.odbor spadal) rozhodla k tak dramatické změně? Rok, kdy ke změně došlo, by odkazoval k okupační správě, ale podle dostupných pramenů se takto rozhodla sama pražská správa a to ještě v době, kdy Německo o invazi teprve uvažovalo⁵³. Možnou odpovědí je snaha po větší průhlednosti, vedená celkovou snahou o trivializaci ve státní sféře pro tuto dobu typickou. To, že daná změna postihla jen tento orgán, pak znamená, že má domněnka o zařazení pod jiný vedoucí orgán (tj. pod Technické prezidium hl. m. Prahy) a jeho vyjmutí z kompetence nyní už zrušené Správní rady, by byla správná.

Mé závěry jsou podloženy existujícím pramenným materiálem jen zčásti, zčásti jsem uvedené souvislosti jen logicky odvozoval z torza pramenné základny. V budoucnu by se měla vyvinout snaha nalézt chybějící prameny, nicméně se obávám, že tato snaha bude marná, protože není příliš vodítek, podle kterých by měl budoucí badatel při svém hledání postupovat.

Vodné a stočné v pražském vodárenství

V agendách úřadů, o kterých jsem pojednával výše, si lze všimnout jednoho podstatného detailu, který se opakuje od jejich zformulování v roce 1888. Kromě povinnosti navrhovat, budovat a starat se o vodárny a vodojemy to byl hlavně výběr poplatků, které měly významný podíl na financování chodu distribuce pitné vody po Praze a jejím blízkém okolí. Proto bych se nyní rád blíže podíval na fenomén systému výběru těchto poplatků (jinak též vodného), jako jedné ze základních povinností vodárenské správy.

Do roku 1914

Do roku 1914 je sledování vývoje těchto plateb poměrně jednoduchou záležitostí. Záměrně pomíjím situaci ve středověku a novověku a soustředím se na

---

⁵² Almanach hlavního města Prahy 1939, Praha 1939, str. 153.

⁵³ 24. února 1939. Viz Almanach hlavního města Prahy 1939, Praha 1939, str. 5.

system platby platící od roku 1888. Podle toho, že jednou ze základních povinností výše zmíněných úřadů bylo poplatky za vodu vybírat a případně je soudně vymáhat, lze usuzovat, že v této době byl už odběr distribuované vody poměrně rozšířen.

Existovaly dva druhy platících vodného – ti, kteří platili měsíční paušál a případný větší odběr se měřil pomocí vodoměrů, a ti, kteří měli vodu odebranou do určitého limitu zdarma a platili jen množství vody, které překročilo stanovenou hranici⁵⁴. Za překročení bezplatné výměry musel majitel domu, který tuto výměru překročil, platit 13 hal. za každý m³ odebraný navíc. Výměru zdarma přehledně ukazuje tato tabulka:

Nájemné	Zdarma vody
do 2000 K	400 m ³
2002 - 4000	800 m ³
4002 - 6000	1200 m ³
6002 - 8000	1400 m ³
za každých 2000 K	o 200 m ³ více

Pavlánský, Vývoj zásobování vodou, str. 41.

Pro veřejné pisoáry, ve veřejných domech přístupné široké veřejnosti, bylo bezplatné množství odebrané vody rozšířeno o dalších 400 m³ ročně. Zvláštní kategorii pak tvořily průmyslové závody, lázně, zahrady, novostavby, veřejné státní a zemské budovy a budovy osvobozené od placení činže. V této kategorii se za spotřebovanou vodu platilo 13 haléřů za 1 m³.

Od roku 1899 se mezi paušální odběratele počítaly i obecní školy, zádušní a fondovní budovy a budovy v obecní správě a obecní ústavy a podniky⁵⁵.

Využitá a načerpaná voda se měřila pomocí zaplombovaných vodoměrů, které nahradily předešlý způsob odměřování pomocí konusovaných kohoutů a půdních rezervoárů. Není ale jisté, jak přesné tyto první vodoměry byly. Jejich uživatelé si mohli kdykoliv zažádat o jejich přezkoušení, které proběhlo zdarma,

⁵⁴ Instrukce v příčině účtování a vybírání poplatků za dodávanou trubicí vodu a za zřizování i opravy soukromých odrážek vodovodních vzhledem k novým základním pravidlům o dodávání trubicí vody v Praze z 13. května 1887 čís. jed. 167154, str. 19

⁵⁵ Pavlánský, J, Vývoj zásobování vodou hlavního města Prahy. Od XV. Století do konce roku 1927. Praha 1928, str. 42.

ovšem pouze pokud byla zjištěna chyba větší než 5 %, jinak se přezkoušení platilo - zde je vidět zřetelná snaha o předejití různých pokusů o přechytračení systému, potažmo úřadu. Pokud byla shledána na vodoměru odchylka větší než 5 %, byla jeho uživateli poskytnuta sleva. Samotné vodoměry se dělily do dvou druhů – nájemné a obecní. Nájemné vodoměry byly zapůjčovány jednotlivým odběratelům, jejich půjčovné se počítalo podle tohoto klíče:

Průměr vodovodu v mm	Roční poplatek v korunách	
	cejchovaný	necejchovaný
10	10	7
13	11	
15	12	
20	13	
25	16	9
30	22	12
40	30	14
50	40	17
60	50	23
80	72	25
100	96	34

Pavlánský, Vývoj zásobování vodou, str. 43.

Obecní vodoměry udržovala obec podle následující tabulky, poplatek se platil tak jako dříve u vodoměrů nájemných.:

Průměr vodovodu v mm	Roční poplatek v korunách
10	7
13	8
15	9
20	10
25	11
30	16

40	22
50	29
60	33
80	52
100	68
125	80
150	90

Pavlánský, Vývoj zásobování vodou, str. 44.

Pokládka nových trub byla až po regulační čáru vedena na účet budoucího odběratel, přičemž za samotný domovní vodovod a jeho příslušenství byl povinen platit majitel domu, kde se vodovod nacházel.

V roce 1914 byla zavedena do Prahy káranská voda a s tím byla zavedena nová stupnice pro bezplatné dodávání pitné vody. Cena vody, která byla odebrána přes daný limit, činila 20 haléřů za každý 1m³. Tento poplatek se postupem doby začal zvyšovat – od 1. ledna 1918 na 25 hal., od 1. července 1919 na 30 hal., od 1. ledna 1920 na 40 hal., od 1. května 1920 na 60 hal. za každý m³.

Státní, zemské a jiné veřejné budovy, které byly zcela nebo jen částečně osvobozeny od placení činžovní daně, a průmyslové závody, lázně a zahrady platily za odebraný m³ jednotnou cenu 20 haléřů.

Nově zavedená stupnice vodného za káranskou vodu vypadala takto:

Roční nájemné celého domu		Množství vody v m ³
od	do	
-	1000	150
1000	2000	300
2000	4000	600
4000	6000	900
6000	8000	1050
8000	10 000	1200
10 000	12 000	1350
12 000	14 000	1500
14 000	16 000	1650

Pavlánský, Vývoj zásobování vodou, str. 43.

Vedle těchto standardizovaných tabulek však existoval chaos běžného života. Uvedené hodnoty totiž v praxi fungovaly pouze v oblasti původní Prahy, vzniklé sjednocením čtyř pražských měst. V příměstských obcích a obcích, které se postupně k Praze připojovaly, se ceny za odebranou vodu lišily někdy klidně i o desítky procent, nemluvě o způsobu výpočtu, podle kterého byly poplatky vybírány. Tyto poplatky se navíc co chvíli měnily, takže vznikala administrativní džungle, ve které se dalo orientovat jen s velkými obtížemi. Kromě toho si tyto obce navzájem účtovaly vodu, kterou si kvůli složitému distribučnímu systému navzájem dodávaly a odebíraly. K tomu je ještě nutno připočítat poplatky, které si za m³ vody účtovala samotná káranská vodárna (od 1. ledna 1914 8,5 hal., od 1. ledna 1916 9,5 hal., od 1. ledna 1918 14 hal., od 1. července 1919 18 hal., od 1. ledna 1920 30 hal., od 1. června 1920 50 hal., od 1. ledna 1921 55 hal.)⁵⁶.

Od roku 1920 do roku 1923

Je samozřejmé, že tato situace nebyl příliš ideální. V roce 1920 se proto přistoupilo k rozhodnému činu a vodné Prahy a obcí k ní připojených se jednou provždy sjednotilo. Od 1. června se tak radikálním způsobem změnil systém platby za odebranou vodu. Pro začátek byl zrušen systém limitů na bezplatně dodávanou vodu. Poplatky pak byly rozčleněny podle následujícího klíče:

Za každých 10 Kč nájmu	1m ³ za 30 hal
Budovy veřejného rázu ⁵⁷	1,20 Kč za 1m ³
Pisoáry ve veřejných domech	300 m ³ po 20 hal
Stavby	30 hal za každý 1m ²
Bourání	4 hal za každý 1m ²

Zlatník, Veřejné a technické práce, str. 561.

Fungoval zde také systém slev pro „kulturní a humanitní“ domy a pro dělnické domy se zdravými a levnými byty.

⁵⁶ Jásek, Klenot města, str. 131

⁵⁷ Státní a zemské budovy, budovy zcela či jen zčásti osvobozené od placení činže, průmyslové a živnostenské závody, hotely, lázně, sanatoria, hospodářské usedlosti a zahrady.

Opět zde existoval jednoduchý ceník za zapůjčené vodoměry, přičemž pokud někdo měl svůj vlastní vodoměr, tak ho musel postupem času vyměnit za vodoměr obecní:

Průměr vodovodu v mm	Roční poplatek v korunách	
	Cejchovaný	necejchovaný
10	14	10
13		
15	16	10
20		
25	18	12
30	20	12
40	35	15
50	45	20
60	55	25
80	70	30
100	100	45
125	150	50
150	200	70

Pavlánský, Vývoj zásobování vodou, str. 45.

Je zajímavé sledovat, jak si nová vláda hleděla významu dodávané vody (nebo spíše její ceny), protože voda, která byla označena za vyplýtvanou, měla cenu dvojnásobnou a pokud byl někdo obviněn z nedodržování těchto pravidel, mohl být potrestán pokutou od 2 do 200 Kč nebo vězením od 6 hodin do 14 dní.

V ten samý rok (1920) se ale ukázalo, že uvedené hodnoty vodného jsou nedostačující a formulace dávek nepřesné. Od 1.11. se začalo používat upravených ceníků:

Nájem do 1000 Kč	30 hal z každých 10 Kč
1000 – 2000 Kč	50 hal z 10 Kč
2000 – 4000 Kč	80 hal z 10 Kč
4000 Kč a výše	1,20 Kč z 10 Kč

Bourání	12 hal za 1 m ² plochy
Stavby	90 hal za 1 m ² plochy
Překročení limitu	1,50 Kč za 1 m ³
Obce připojené do 1.11. 1920	1,20 Kč za 1 m ³
Obce připojené od 1.1. 1921	1,35 Kč za 1 m ³

Zlatník, Veřejné a technické práce, str. 561.

Rovněž se zvýšila sazba za proplytvanou vodu, která se nyní ztrojnásobovala. Zvýšila se i cena za zapůjčení vodoměru:

Průměr vodovodu v mm	Roční poplatek v korunách	
	cejchovaný	necejchovaný
10	21	15
13	24	15
15	27	18
20	30	18
25	52,5	22,5
30	67,5	30
40	82,5	37,5
50	105	46
60	150	67,5
80	225	75
100	300	105

Pavlánský, Vývoj zásobování vodou, str. 45.

Od roku 1923 až do roku 1946

Tento stav fungoval až do 1. ledna roku 1923, kdy bylo, rok po založení Velké Prahy (organizačně ale zároveň s ním), zavedeno zvláštní a všeobecné vodné, od 1. ledna 1925 pak byl tento systém drobně upraven⁵⁸. Pro pořádek uvádím tabulky pro oba uvedené roky.

Všeobecné vodné platné od 1. ledna 1923:

Nájemné do 2000 Kč	2,50% z nájmu
Nájemné mezi 2000 - 4000 Kč	5% z nájmu
Nájemné nad 4000 Kč	10% z nájmu

Pavlánský, Vývoj zásobování vodou, str. 45.

Zvláštní vodné platné od 1. února 1923:

Vodné	1,65 za m ³
Vodné pro domácnost	80 hal. za m ³
Pisoáry v soukromých domech	200 m ³ ročně za 80 h
Stavby	60 hal. za 1m ² plochy
Bourání	10 hal. za 1m ² plochy
Obecní škola	1 Kč za m ³

Pavlánský, Vývoj zásobování vodou, str. 45.

Poplatky za zapůjčení vodoměru platné od 1. ledna 1923:

Průměr vodovodu v mm	Roční poplatek v korunách
10	60
13	60
15	60
20	60
25	120
30	150
40	220
50	280
60	360
80	512
100	670
150	800

Pavlánský, Vývoj zásobování vodou, str. 45.

---

⁵⁸ Pavlánský, Vývoj zásobování vodou str. 45.

Jak bylo uvedeno výše, 1. ledna 1925 se stávající systém podrobil menší úpravě ale jinak platil ve stejné podobě jako systém z roku 1923. Všeobecné vodné zůstalo bez odchylek, zvláštní vodné vypadalo takto:

Nájemné nad 200 Kč	1,94 Kč za každý 1m ³
V domácnosti	80 hal za 1m ³
Půjčení vodoměrů	48 - 640 Kč
Ústavy osvobozené od činžovní daně	1,30 za 1m ³

Zlatník, Veřejné a technické práce, str. 562

Sazby za nájem a udržování obecních vodoměrů se oproti předešlým hodnotám snížily a vypadaly takto:

Průměr vodovodu v mm	Roční poplatek v korunách
10	48
13	48
15	48
20	48
25	96
30	120
40	176
50	224
60	288
80	410
100	536
150	640

Pavlánský, Vývoj zásobování vodou, str. 46

Ke konečné úpravě v předválečném období došlo v roce 1929. Od 1. ledna mohla Praha vybírat vodné za skutečně odebranou vodu ve dvou sazbách, přičemž tento systém se ukázal jako konečný a platil až do roku 1946:

Státní a zemské budovy, budovy vyňaté z povinnosti platit činži, průmyslové a živnostenské	1,90 Kč za m ³
--	---------------------------

podniky, dráhy, banky, hotely atd.	
Domácnosti	80 hal za m ³

Jásek, Klenot města, str. 131

Z výše uvedeného je patrná důležitost vodného ve vývoji dějin správy vodárenství na území hlavního města Prahy. Vybrané částky byly jistě nemalé a je otázkou, do čí kapsy se nakonec dostaly. Je jisté, že šly na účet města, kterému vodárny patřily, ale už nelze vysledovat, zda byly pro dobro těchto komplexů použity. Odpovědi na tyto otázky a podrobnější rozpracování tohoto mnou stručně nastíněného vývoje tak čekají na budoucí komplexnější zpracování.

Osoby a osobnosti vodárenské správy

Po poměrně složitém vývoji vodárenské správy, který jsem vyložil v předešlých kapitolách, bych se nyní rád věnoval stručné charakteristice vybraných představitelů vodárenské správy, kteří se během jejího dlouhého konstituování vystřídali na čelných pozicích dříve charakterizovaných orgánů.

Podobně jako v případě hledání pramenů týkajících se orgánů správy, i zde jsem narazil na těžko překonatelné problémy spojené s neexistencí pramenů. Ačkoliv byly podle zákona o všech rezidentech a úřednících vedeny podrobné spisy, doba minulá těmto zdánlivě nepotřebným informacím nepřála a hromadná skartace v 80. letech je postihla ještě tíživěji, než oficiálně vydávané dokumenty týkající se vývoje administrativy.

Pramenná základna, ze které jsem vycházel, je tak bohužel jen velmi torzovitá a útržkovitá a jednotlivé informace jsou poskládány pomocí komparace různých stop a informací, které se objevily v nesčetných zdrojích. I tak se mi ale informace o méně známých, ale o to déle úřadujících úřednících nepovedlo nalézt. Nyní ale k samotným personálím.

Nejprve poněkud obecně. Při vyhledávání osobních spisů jsem se zaměřil především na déle úřadující osoby, přičemž se nezdálo, že daná osoba v úřadě sloužila bezmála celý svůj život. To se týká hlavně úřadů, které nebyly obsazovány podle výsledků voleb či podle stranického klíče, který by byl odvislý na síle té které politické strany. Běžným jevem byl přechod z místopředsednické pozice na post předsedy odboru, kde byl daný úředníky posléze vystřídán dalším dlouholetým spolupracovníkem. To se týkalo hlavně tří orgánů – Dozorčí a správní rady Společné vodárny města Prahy a Karlína, Smíchova, Vinohrad a Žižkova, Referátu vodárenského XIII a 11.odboru.

Situace ve Správní radě pražských vodáren obecních byla naprosto odlišná. Jelikož do jejích křesel byli úředníci dosazováni podle výsledků voleb proběhnuvších v tom kterém roce, složení Správní rady se pravidelně obměňovalo. Určitá část předešlých úředníků vždy zůstávala, ale většinou nastoupil zcela nový „kádř“. Podobně tomu bylo i na místě vedoucích pracovníků, předsedy a místopředsedy. Je

ovšem na místě podotknout, že i zde se dají najít výjimky, které se na svém místě udržely po několik let.

Jedno mají ale všechny vybrané osoby společné. Vždy se jednalo o jedince, kteří byli buďto vystudovaní specialisté, kteří se o vodárenský obor živě zajímali a jejich práce přinášela vodárnám, a tím i městu, nemálo užítku, nebo to byli velmi pracovití úředníci, kteří se na svém místě dokázali udržet svou příkladnou pílí a téměř otrockou prací.

Ještě než přikročím k samotným životopisům, je nutné si stručně shrnout povinnosti, které musel čerstvě nastupující úředník splnit. Mezi předválečnou a poválečnou dobou není příliš mnoho rozdílů, byrokratický aparát se revolučními změnami změnil jen málo. Tyto drobné detaily spíše vyplývaly ze změny režimu a přístupu k roli úředníka.

Nově nastupující zaměstnanec musel při svém přijetí předložit několik dokumentů – lékařské osvědčení o zdravotní způsobilosti vykonávat danou profesi a vysvědčení o bezúhonnosti, vystavené policejním prezidiem. Úředník pak skládal slib mlčenlivosti. Bohužel nemáme prameny, které by tuto skutečnost dokazovaly i pro dobu poválečnou, ale máme důvod se domnívat, že tato praxe zůstala nezměněna.

Pokud byl uchazeč přijat v době existence Rakousko-Uherska a chtěl si vybudovat kariéru jako úředník, čekala ho ještě povinnost složit do dvou měsíců od přijetí tzv. praktickou zkoušku politickou. Úředník dostával čtyřtýdenní dovolenou na přípravu a po ní si mohl zažádat o dovolenou normální, tzn. o běžné volno v rozsahu dvou týdnů. To mu také většinou bylo uděleno.

O úředníkovi se vedl osobní spis, kam byly zaznamenány jeho osobní údaje, dosažené vzdělání a s tím i diplomy a dekrety, celý profesní postup včetně zařazení do platových tříd. Nutno říci, že údaje do této karty byly zaznamenávány ve značném nepořádku.

V rámci kariéry se též zaznamenávaly všechny žádosti o dovolené, informace o zdravotním stavu, a pokud to vyžadovala situace, tak byly do osobní složky zaznamenávány i údaje o rodině daného úředníka.

Podle dochovaných pramenů lze usuzovat, že přechod do republikových služeb se ne vždy obešel bez všech komplikací, protože existují záznamy o zdlouhavých procesech uznávání odsloužených let, včetně doby strávené ve vojenské službě během trvání první světové války (někdy byla tato procedura

dokončena až v první polovině 20. let). Většinou pak záleželo na dosavadní kariéře daného úředníka, jestli bylo jeho žádosti vyhověno.

Dozorčí a správní rada Společné vodárny města Prahy a Karlína, Smíchova, Vinohrad a Žižkova

V rámci tohoto úřadu mne zaujaly, a povedlo se mi získat materiál o nich, tři osobnosti:

- Gregor Čeněk
- Koldinský Alois
- Srb Vladimír

Arch. Čeněk Gregor

Narodil se roku 1848 ve Svatce u Hlinska a zemřel v roce 1917. Vystudoval českou techniku v Praze a stal se významným architektem, jehož stavební firma se podílela na mnoha významných stavbách na území hlavního města. Mezi ně patří kupříkladu budovy české lékařské fakulty a přírodovědeckého ústavu, Hlávkův dům ve Vodičkově ulici a dokonce i přestavba vyhořelého Národního divadla⁵⁹.

Od roku 1893 byl zvolen purkmistrem hlavního města, v tomto úřadě pak setrval až do roku 1897. Silně se angažoval v záležitostech zavedení pitné vody do města a stejnou měrou usiloval o brzké vybudování fungující kanalizace.

V letech 1902 – 1913 stál v čele Správní rady Společné vodárny a aktivně se účastnil budování káranské vodárny, přičemž osobně vedl její technický odbor, kde se naplno rozvinuly jeho schopnosti stavitele. Vedle toho byl členem Správní rady vodáren, kde je v pramenech veden již od roku 1898⁶⁰, od roku 1907⁶¹ se stal jejím předsedou.

Podle dochovaných pramenů se jednalo o klidného člověka, který se na schůzích magistrátu a správní rady projevoval věcně a nebál se obhajovat své, ale i cizí názory, o kterých byl přesvědčen, že jsou správné.

---

⁵⁹ Vilímek, J., R. (ed.), Národní album. Sběrka podobizen a životopisů českých lidí prací a snahami vynikajících i zasloužilých, Praha 1899, str. 130

⁶⁰ Almanach královského hlavního města Prahy na rok 1898, Praha 1898, str. 66

⁶¹ Almanach královského hlavního města Prahy na rok 1907, Praha 1907, str. 70

JUDr. Alois Koldinský

Alois Koldinský se narodil 8. září roku 1857 v Jezbořicích u Pardubic. Dostalo se mu právnického vzdělání a už roku 1888 si v Praze otevřel vlastní advokátní kancelář. O rok později se již jeho kariérní dráha otočila směrem k politice. Od roku 1889 se stal poslancem na českém sněmu za venkovskou skupinu obcí Pardubice (do jehož okresu patřilo místo jeho narození), Přelouče a Holic. Od roku 1895 se na dalších osmnáct let stal poslancem města Smíchov (tehdy samostatného správního celku). Od roku 1899 do roku 1907 byl starostou smíchovského okresu, od roku 1907 do května 1918 byl starostou města Smíchov. Roku 1913 byl za své zásluhy jmenován čestným občanem města Smíchov⁶².

V oblasti vodárenské se angažoval od roku 1902, kdy stál u založení Dozorčí rady Společné vodárny. Stal se jejím místopředsedou a to v letech 1902 - 1914 (mimo rok 1909). To vše samozřejmě za město Smíchov. Bohužel se mi nepodařilo zjistit, nakolik se angažoval při stavbě vodárny v Káraném, z pozice smíchovského starosty ale jeho funkce jistě nebyla bezvýznamná.

I v soukromí se jeví jako krajně zajímavá osoba – oženil se totiž s dcerou Pavla Švandy a po jeho smrti se ujal vedení Švandova divadla.

Je též autorem několika literárních děl, ať už se jedná o právnický spis Rakouské měrečné právo, či beletristická díla Medium a Paroháči.

Dr. Vladimír Srb

Advokát Vladimír Srb se narodil 19. června 1856 v Hořovicích a zemřel 11. května 1916 (nejspíše v Praze). Jeho matkou byla spisovatelka Věnceslava Lužická, otec Antonín Srb byl knihovníkem. Když v roce 1867 zemřel, přestěhovala se paní Srbová se svým synem a dvěma dcerami do Prahy. Vladimír Srb zde vystudoval gymnázium na Starém Městě a po absolvování právnické fakulty se roku 1880 stal doktorem práv. Během svých studií se stal starostou akademického čtenářského spolku, kde byly soustředěny hlavní studentské společenské a politické aktivity.

Do roku 1886 byl koncipientem doktora T. Černého, starosty města Prahy. V uvedený rok si otevřel vlastní advokátní kancelář. Byl členem sboru obecních starších (v letech 1889 až 1898) a poté se stal členem městské rady. Od roku 1895

---

⁶² Vilímek, Národní album, str. 225

do roku 1896 byl druhým a v letech 1896 až 1900 prvním náměstkem starosty. Dne 23. prosince 1896 byl zvolen starostou, nicméně volbu nepřijal. Dne 5. února 1900 byl starostou zvolen podruhé a do této funkce byl uveden 17. března téhož roku. Dne 4. března 1903 byl do této funkce zvolen potřetí a uveden 2. dubna. Z této i všech ostatních veřejných funkcí odstoupil roku 1906 (z funkce starosty konkrétně 10. února).

V oblasti politiky zastupoval Národní stranu, kterou též v letech 1907 až 1909 reprezentoval na říšském sněmu. Jako politik usiloval o souručenství (vyájemnou pospolitost) českých politických stran.

Během své funkce pražského starosty se založil o dokončení projektů či vybudování staveb, které existují a slouží svému účelu dodnes. Například tak byl dokončen kamenný most u Národního divadla (dnešní most Legií), který byl otevřen 12. června roku 1901, byl dokončen palác Městské pojišťovny, zakoupeny Kinského sady, připojena Libeň jako osmá městská část, rekonstruován železniční most pod Vyšehradem, postaven dřevěný most mezi Holešovicemi a Libní (není jisté, zda se jedná o most Barikádníků či Libeňský most) a byl zřízen ústav pro bezplatné prostředkování práce. Došlo též ke koupi pozemku u Prašné brány v místech bývalého Královského dvora, kde došlo k vybudování reprezentačního domu (dnešní Obecní dům). Byl též jedním ze spoluzakladatelů České banky, kde působil jako prezident. Zasadil se též o značné rozšíření elektrifikace města a o rozšíření elektrické městské dopravy. Do období jeho působení spadá také část kanalizačních prací⁶³.

V letech 1902 až 1906 se stal předsedou Dozorčí rady Společné vodárny, kde se nemalou měrou zasadil o vybudování káranské vodárny⁶⁴.

Zajímavý je i pohled na řadu vyznamenání, která v průběhu let obdržel – komturský kříž řádu Františka Josefa s hvězdou, stříbrná a zlatá medaile města

---

⁶³ Český a slovenský biografický archiv Sauerverlag München, list 59, Navrátil, M., Almanach československých právníků, Praha 1930, str. 184

⁶⁴ Almanach královského hlavního města na rok 1902, Praha 1902, str. 60

Almanach královského hlavního města na rok 1903, Praha 1903, str. 58

Almanach královského hlavního města na rok 1904, Praha 1904, str. 66

Almanach královského hlavního města na rok 1905, Praha 1905, str. 65

Almanach královského hlavního města na rok 1906, Praha 1906, str. 68

Paříže, komturský kříž s hvězdou řádu sv. Stanislava. Byl čestným občanem Braníku, Podolí, Mariánských Hor a Třebenic⁶⁵.

Správní rada vodáren obecních

Zde se dostávám k nejvyšší správní instituci meziválečné vodárenské správy. Jelikož její trvání bylo mnohem kratší než institucí v předválečné Praze, vyhledával jsem data a prameny ke všem tehdejším představitelům tohoto orgánu. Nicméně zdaleka ne u všech jsem byl úspěšný a i u těch osob, o kterých se mi povedlo něco najít, se jedná pouze o stručné zápisky v biografických slovnících.

Je na místě připomenout, že jedině v tomto orgánu lze vysledovat pestrost rozložení po tehdejším politickém spektru.

Osoby, o kterých se budu dále rozepisovat, jsou tyto:

- Simonides Alois
- Šturc Václav
- Vacek Václav
- Zuklín František

Alois Simonides

Narozen roku 1871 v Třebíči na Moravě, umírá roku 1927 v Praze. Ačkoliv vystudoval nižší gymnázium, vyučil se lakýrníkem. Už v mládí se politicky angažoval a vydával a redigoval několik časopisů – např. Český dělník, České dělnické listy a Sociální reforma. Spoluzakladatel Československé strany sociální.

Roku 1903 zakládá Všeobecnou nemocniční pojišťovnu, kterou postupem času přeměnil v bohatou společnost, která disponovala 10 mil. Kč.⁶⁶

Ačkoliv se aktivního politického života nezúčastnil, byl zvolen starostou vnitřní Prahy. Jako starosta zasedal v letech 1922 až 1924 jako místopředseda ve Správní radě.

---

⁶⁵ Český a slovenský biografický archiv Sauer Verlag München, list 59, Navrátil, M., Almanach, str. 184

⁶⁶ Sekanina, Fr. (red.), Album reprezentantů všech oborů veřejného života československého, Praha 1927, str. 310

Václav Šturc

Václav Šturc se narodil 21. srpna roku 1858 a zemřel 21. února roku 1939. V personální historii Správní rady se jedná patrně o nejzajímavější osobu. Od mládí se totiž řadil mezi levici a od roku 1885 byl členem Sociální demokracie. Zde se zařadil mezi krajní levici a od roku 1918 se stal vůdcem komunistů. V roce 1921 po založení Komunistické strany se dostal do jejího vedení, ale hned v roce 1922 z ní byl vyloučen pro opozici proti Bohumíru Šmeralovi.

Byl členem první volené poslanecké sněmovny a dokonce byl i protikandidátem T. G. Masaryka při první prezidentské volbě. Roku 1929 se ale nacházel v opozici proti zbolševizovanému vedení strany Gottwalda a jeho „karlínských kluků“ a kvůli tomu se už do sněmovny nedostal.

Mimo jiné se stal autorem několika literárních děl – Moje vzpomínky po dvaceti letech, Komunistická politika a Prezidentské volby⁶⁷.

Ve správní radě pobyl jen po jedno volební období od roku 1924 do roku 1928⁶⁸.

Ing. František Zuklín

František Zuklín se narodil roku 1877 na Žižkově v Praze. Absolvoval českou vysokou školu technickou v Praze a po pěti letech praxe získal autorizaci civilního geometra. Spoluzaložil Jednotu československých úředně autorizovaných civilních geometrů v Praze.

Za války sloužil jako domobranecký inženýr při opevňovacích pracích na ruské, italské a rumunské frontě. Po válce vstoupil do Inženýrské komory, zároveň s tím byl i zkušebním komisařem pro autorizační zkoušky pro civilní geometry. Od skončení války se aktivně účastnil politického života a stal se prvním místopředsedou výkonného výboru Národní demokracie na Žižkově.

V roce 1923 byl zvolen za Národní demokraty do Ústředního zastupitelstva hlavního města Prahy. Rok předtím se dostal do Správní rady pražských vodáren obecních, kde jeho jméno figurovalo poměrně dlouho – v letech 1922 až 1924 byl předsedou, od roku 1924 do roku 1931 jejím místopředsedou. Jeho největší

---

⁶⁷ Český a slovenský biografický archiv Sauer Verlag München, list 220, Ottův slovník naučný nové doby. Dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému. Díl VI. 2. (Ši – Už), Praha 1943

⁶⁸ Almanach hlavního města Prahy 1924, Praha 1924, str. 34

zásluhou v době, kdy byl předsedou, bylo vypracování projektu výstavby vodárny a filtrační stanice v Podolí, která byla postavena a zprovozněna v roce 1926. V oblasti vodárenství byl na slovo vzatým odborníkem, který předtím než nechal vypracovat stavební plány, procestoval kvůli lepšímu rozhledu několik evropských měst. Během svého místopředsednictví byl zároveň inspektorem všech významných vodárenských staveb⁶⁹.

Referát vodárenský XIII

Čelní představitelé tohoto orgánu se po prvních třicet let 20. století prakticky nezměnili. V tomto období se ve vedení vystřídali všeho všudy tři (!) muži – Adolf Fikar, Josef Hanke a Vincenc Jirgl. Bohužel se mi podařilo získat detailní informace pouze o dvou z nich, přičemž Josef Hanke, jehož personální spis zmizel v 80. letech, a tudíž o něm není prakticky žádných zpráv, se jevil pro období, které jsem podrobil zkoumání, jako nejzajímavější.

Osobní údaje se mi tedy povedlo najít o těchto dvou mužích:

- Adolf Fikar
- Vincenc Jirgl

JUDr. Adolf Fikar⁷⁰

Narodil se 30. listopadu 1869 v Baštinách a zemřel 10. ledna roku 1943. Po absolvování gymnázia vystudoval právnickou fakultu a v letech 1895 až 1903 působil jako koncipista v právnické kanceláři doktora Hauschilda. Roku 1903 získal titul doktora práv. Téhož roku, konkrétně 7. října 1903, nastoupil jako magistrátní koncepční praktikant do vodárenského úřadu, kde strávil příštích třicet let života.

Adolf Fikar je typickým představitelem profese úředníka. Začínal jako magistrátní koncipista, v roce 1919 se stal magisterským radou a roku 1925 vrchním magisterským radou. Jeho plat postupně rostl přesně podle tabulek podle délky služby a úměrně jeho pozici na žebříčku magistrátu. Například roku 1913 měl roční plat 3600 K, v roce 1919 4800 K, v roce 1925 24 852 Kč a v roce 1930, kdy se stal

---

⁶⁹ Sekanina, Album reprezentantů, str. 441

⁷⁰ AMP, Magistrát hl. m. Prahy I., Presidium rady a magistrátu – osobní oddělení, signatura IV/17

místopředsedou celého referátu, činil jeho roční plat 49 800 Kč. Tyto hodnoty se pravidelně zvyšovaly o vánoční prémie, které jako vzorný pracovník dostával.

Roku 1930 se stal po odchozím Josefu Hankovi předsedou referátu a posunul se do druhé nejvyšší platové třídy s ročním platem 54 000 Kč. Tři roky nato, od 1. srpna 1933, dobrovolně odešel do výslužby – vyšetřující lékař shledal, že náročná služba Adolfu Fikarovi způsobila pokročilou arteriosklerozu, chronický zánět víček a amphysem plic. Podle všeho tedy byla služba na tomto referátu více než vyčerpávající.

Jeho jediný syn, Aleš Fikar, podle všeho dostal z otce výslužného 54 000 Kč jen jedinou čtvrtletní splátku v hodnotě 13 500 Kč a to v roce otce úmrtí – 1943.

JUDr. Vincenc Jirgl⁷¹

Vincenc Jirgl se narodil 15. března 1861 v Praze, kde také 22. dubna 1914 zemřel. Vystudoval První reálné gymnázium v Praze. V roce 1887 získal na právnické fakultě titul doktora práv. Ještě než roku 1900 nastoupil do Referátu XIII, pohyboval se jako písař a později jako magisterský koncipista po různých magistrálních úřadech, nejvíce pak na hospodářském referátu.

V roce 1899 se spojila Praha s Karlínem, Smíchovem, Královskými Vinohrady a Žižkovem do jednoho správního celku za účelem spravování společné vodárny. S překvapením zjišťujeme, že celou agendu tohoto spojení měl na starosti jeden člověk – Vincenc Jirgl. Za tuto činnost mu byl roku 1905 udělen titul magistrálního rady.

Předtím, v roce 1903, ale prodělal těžkou nemoc – tyfus, která podlomila jeho zdraví a nejspíše mohla za jeho předčasný skon v roce 1914. Necelý měsíc po uzdravení se oženil, zřejmě mu prodělaná nemoc pomohla upravit úhel pohledu na životní priority.

Po smrti se jeho vdova, paní Marie Jirglová, musela starat o nemovitost v Kobylisích. Podle dochovaných pramenů na to však prakticky neměla prostředky, protože vdovský příspěvek tehdy činil pouhých 8 204 K. Podle pramenů se vdova musela starat o rekonstrukci daného objektu, ale její peníze byly co chvíli soudně

---

⁷¹ AMP, Magistrát hl. m. Prahy I., Presidium rady a magistrátu – osobní oddělení, signatura IV/5.

obstavena kvůli neplacení různých poplatků. Není jisté, jak nakonec tato nemovitost skončila, ale domnívám se, že na jejím místě nyní stojí katastrální úřad. Bohužel bližší rozpracování této zajímavé kauzy překračuje rámec této práce, pro budoucí badatel nicméně představuje pokladnici reálií pro studium historie každodennosti v období první republiky.

11. odbor (Vodárenský úřad)

Tento úřad od svého přeložení pod Technické prezidium hlavního města spravovali po třináct let dva muži – Jaroslav Pavlánský jako předseda a Alois Opatrný jako místopředseda. Oba to byli vysoce specializovaní technici, kteří svému oboru dokonale rozuměli. Nyní se na ně podíváme blíže:

Ing. Jaroslav Pavlánský

Narodil se roku 1873 v Praze. Hned, jak dokončil studia na české technice, vstoupil do služeb pražské obce. Nejprve působil v geometrovském úřadě a zúčastnil se stavby mostu Legií. V roce 1914 přestoupil do Vodárenského úřadu, kterého se od roku 1922 ujal jako předseda. Za jeho působení došlo k mnoha vylepšením a přestavbám v celé vodárenské síti – byly zaměřeny a vyneseny uliční vodovodní sítě, stavěny nové vodojemy a přečerpávací stanice, sloučeny vodárny Velké Prahy (v roce 1922) a rozšířena vodovodní síť do obcí na periferiích⁷².

Jeho přínos tkví také v rozsáhlých modernizacích stávajících vodárenských komplexů a publikování řady odborných tiskovin knih, např. Normalizace v oboru vodárenském velké Prahy nebo Vývoj zásobování vodou hlavního města Prahy.

K jeho osobě je v archivech Technického muzea, bohužel v této době uzavřeném, uložena řada dokumentů.

Ing. Dr. Alois Opatrný

Narodil se roku 1879 v Záluží u Hořovic. Absolvoval českou techniku a stal se inženýrem firmy Kolben & Daněk. Od roku 1904 se dal do služeb pražské obce a od roku 1911 do roku 1922 figurovalo jeho jméno v seznamech Referátu XIII⁷³. Poté

---

⁷² Sekanina, Album reprezentantů, str. 446.

⁷³ Almanach královského hlavního města Prahy 1911, Praha 1911, str. 112

Almanach královského hlavního města na rok 1912, Praha 1912, str. 110

přešel do 11.odboru (přičemž záznam o tom v pramenech chybí), kde se ujal místopředsednictví. Zde setrval až do roku 1935, v tomto roce již jeho jméno v seznamech chybí⁷⁴.

Do roku 1922 byl ředitelem káranské vodárny. Projektoval její rozšíření v letech 1919 a 1925. Mezi jeho další aktivity se řadí pokusné hydrologické práce mezi Lysou a Mělníkem a hydrologické práce v Braníku kvůli zjištění stavu vody pro rozšíření vršovické vodárny. Snažil se snížit abnormální spotřebu vody a upravil kontrolu spotřeby vody.

Alois Opatrný se o dění ve vodárenské správě živě zajímal a neváhal pro její dobro a rozšíření vodárenské gramotnosti konat mnoho přednášek či psát odborné články. Jako příklad uvádím stať Nynější stav zásobování vodou hlavního města Prahy ve Věstníku hlavního města Prahy⁷⁵ nebo jeho odbornou publikaci Vodárna hl. města Prahy v Káraném⁷⁶.

Almanach královského hlavního města na rok 1913, Praha 1913, str. 98

Almanach královského hlavního města na rok 1914, Praha 1914, str. 100

Almanach hlavního města Prahy 1922, Praha 1922, str. 70

⁷⁴ Almanach hlavního města Prahy 1924, Praha 1924, str. 123

Almanach hlavního města Prahy 1928, Praha 1928, str. 154

Almanach hlavního města Prahy 1930, Praha 1930, str. 124

Almanach hlavního města Prahy 1932, Praha 1932, str. 140

⁷⁵ Opatrný, A., Nynější stav zásobování vodou hlavního města Prahy ve Věstníku hlavního města Prahy, str. 737 – 739. In Věstník hlavního města Prahy, roč. XXXVI, č. 26, 1930

⁷⁶ Opatrný, A., Vodárna hl. města Prahy v Káraném, Praha 1927

Závěr

Vývoj vodárenské správy, který jsem se na předcházejících stranách pokusil zdokumentovat, pokračoval prakticky až do roku 1942. I přes radikální změny, které postihly správní aparát v roce 1939, dokázala struktura nastolená v roce 1888 hrát vedoucí úlohu správního orgánu ještě i během válečných let. Ačkoliv byl vodárenský úřad, od roku 1939 braný jako vedoucí orgán pro vodárenskou správu, postižen personálními problémy (přesun zaměstnanců do komisí pro výdej potravinových lístků) a problémy s umístěním⁷⁷, jeho funkce zůstaly stále stejné a byly vykonávány se stejnou pečlivostí jako předtím.

Definitivní konec nastal pro tuto hladce fungující organizace až v roce 1942, kdy se přešlo na centralistický model, prosazující direktivní řízení bez volených zástupců. Po válce byl tento neefektivní model sice na čas opuštěn, ale už v roce 1951 byl demokratický, organizačně i odborně fundovaný model zrušen a pražské vodárny se transformovaly v komunální podnik Vodárny hl. m. Prahy⁷⁸.

V úvodu jsem si jako cíl stanovil najít odpověď na několik otázek. Nyní se pokusím na tomto zjistit, jestli jsem v jejich hledání úspěš.

Na otázku *Jak byla správa pražského vodárenství členěna ?* je možné, podle všech informací, které se mi povedlo získat, odpovědět, že v meziválečném období hrála roli hlavního orgánu Správní rada obecních vodáren, přičemž druhé dva úřady, tj. Referát XIII a 11.odbor, jí byly podřízeny. 11.odbor byl navíc ještě podřízen Technickému prezidiu, pod kterým byl organizačně zahrnut.

Odpověď na otázku *Byla tato struktura „průhledná“ či se jednalo o bludiště odborů a kanceláří ?* je poněkud mlhavá. Co se týče rozboru samotných orgánů, pak jejich agenda, personální složení, regule a další organizační prvky byly poměrně dobře rozpoznatelné, neboť se o nich pravidelně mluvilo ve vycházejících *Almanaších hl. m. Prahy*. Na druhou stranu samotná struktura příliš průhledná nebyla a není známo, zda vedení vydalo příručku o vzájemném organizačním a správním působení, stejně jako neexistují záznamy o jejich styku s veřejností. Tudíž nelze zjistit, nakolik byla vodárenská správa průhledná pro běžného člověka v tehdejší době.

---

⁷⁷ Zpráva o činnosti pražských obecních vodáren pro rok 1940, Praha 1941, str. 12

⁷⁸ Jásek, Klenot města, str. 140 – 141

Pokud se zeptáme *Kdo stál v čele tohoto správního celku ?* pak zjistíme, že ani na tuto otázku neexistuje jednoznačná odpověď. Jestliže vezmeme za svůj můj názor tak můžeme konstatovat, že hlavní slovo měla Správní rada v čele se svým předsedou. Nicméně není zcela jisté, jestli se úloha vedení neprolínala mezi všemi orgány nějakou jinou, záludnější cestou.

Při bližším pohledu na otázku *Byl vývoj této správní organizace klidný a měly na něj vliv okolní historické události ?* můžeme konstatovat, že vzhledem k tomu, že po založení republiky došlo k plynulému navázání na správní vývoj za Rakousko-Uherska, byl správní vývoj pražského vodárenství klidný. Stejně tak, ve vztahu ke změnám v uspořádání státu či obce, zjišťujeme, že správa byla ovlivněna historickými událostmi.

Na poslední sledovaný problém *Nakolik byla tato administrativní struktura vůbec použitelná v praxi ?* lze říci, že použitelnost administrativní struktury, ať už byla jakákoliv, byla na velmi vysoké úrovni. Svědčí o tom poměrně plynulý vývoj zásobování vodou celého města, stejně jako plynulý vývoj cen vodného a stočného. Pokud by dané orgány a jejich struktura nebyla tak dobrá, jak to vyplývá z předchozího, musely by se během dvaceti let, co první republika trvala, jistě projevit nějaké nepříjemnosti, které by těžce zasáhly do chodu města. A to jsem v pramenech nikde nenašel.

Z mé práce vyplývá jeden důležitý prvek, který se ostatně zdůrazňuje i v ostatní odborné literatuře. Pražské vodárny byly po celou dobu své existence (až do roku 1953) majetkem města, které na ně mělo výhradní práva. Jejich správa a administrace tak ležela plně v rukou vedení města, která si ji udrželo po celou dobu jejich existence. Není to samozřejmě příliš překvapivé – pitná voda je pro každého člověka životní nutností, tím spíše pro milionové velkoměsto a jeho vedení si muselo být dobře vědomo ztráty moci, kterou by si ztrátou vlastnictví vodního zdroje způsobilo.

Závěrem lze snad říci jen jediné – obor vodárenství je plný tajuplných zákoutí, které tato práce spíše objevila, než aby je pomohla pořádně prohlédnout. Nicméně doufám, že toto odstranění většiny neznámých skutečností, o které jsem se pokusil, pomůže budoucím badatelům v jejich práci a tak přispěje svým dílem k odhrnutí závěsu halického minulost pražského vodárenství.

Summary

The administration of Prague`s waterworks was one part of the city`s main administration. It was organized into three parts, which had their own agenda. The parts were: the Executive council of the public waterworks, the Waterworks office XIII and the Office of the public waterworks and the 11th department (Waterworks authority).

In general, the administration and offices was bound to the imperial era, which had ended by the first world war. The roots of the republic`s offices laid in the year 1888, when the Executive council of the public waterworks and the Water office was found. In year 1889 was found the Waterworks office XIII and the Office of the public waterworks but its agenda was unknown. The Water office was transformed into the 5th department in year 1904 and finally in year 1922 into the 11th department (Waterworks authority).

The Executive council of the public waterworks was the main administration center of Prague`s waterworks or I think so. It is hard to tell where the truth lay because there is no documents which demonstrate the real situation in the administration. But the clues says that the Executive council of the public waterworks was the administration`s head. Its members were voted in the elections and they were also members of the city`s council. In my opinion the Executive council made decisions which the two others offices carried out.

The Waterworks office XIII and the office of the public waterworks are spoken lesser in the documents then the other two offices. It looks like the Waterworks office XIII had had the practical abilities in the beginning of the Czechoslovakian republic but in the later years it lost them and it was transformed into advisory office of the Executive council.

The 11th department (Waterworks authority) was the office which made the everyday duties to make the waterworks functional. Its personell suit was stable and well experted and its agenda was formulated in the same atmosphere. In addition, the 11th department was under charge of the Technical office of the capitol city of Prague which provided basic technical support in all city`s aspects.

The result of the information spoken above is that the waterworks which all technical support and machinery was always in the property of the city of Prague. Thanks to it, Prague was able to administrated its waterworks as it wanted and

nobody, even the state, couldn't interfere with it. This information is vital to understand relations in the Prague administration of waterworks.

Prameny a literatura

Prameny

a) Publikované

Almanach královského hlavního města na rok 1898, Praha 1898

Almanach královského hlavního města na rok 1899, Praha 1899

Almanach královského hlavního města na rok 1900, Praha 1900

Almanach královského hlavního města na rok 1901, Praha 1901

Almanach královského hlavního města na rok 1902, Praha 1902

Almanach královského hlavního města na rok 1903, Praha 1903

Almanach královského hlavního města na rok 1904, Praha 1904

Almanach královského hlavního města na rok 1905, Praha 1905

Almanach královského hlavního města na rok 1906, Praha 1906

Almanach královského hlavního města na rok 1907, Praha 1907

Almanach královského hlavního města na rok 1908, Praha 1908

Almanach královského hlavního města na rok 1909, Praha 1909

Almanach královského hlavního města na rok 1910, Praha 1910

Almanach královského hlavního města na rok 1911, Praha 1911

Almanach královského hlavního města na rok 1912, Praha 1912

Almanach královského hlavního města na rok 1913, Praha 1913

Almanach královského hlavního města na rok 1914, Praha 1914

Almanach hlavního města Prahy 1922, Praha 1922

Almanach hlavního města Prahy 1924, Praha 1924

Almanach hlavního města Prahy 1928, Praha 1928

Almanach hlavního města Prahy 1930, Praha 1930

Almanach hlavního města Prahy 1932, Praha 1932

Almanach hlavního města Prahy 1935, Praha 1935

Almanach hlavního města Prahy 1939, Praha 1939

Instrukce v příčině účtování a vybírání poplatků za dodávanou trubicí vodu a za zřizování i opravy soukromých odrážek vodovodních vzhledem k novým základním pravidlům o dodávání trubicí vody v Praze z 13. května 1887 čís. jed. 167154, Praha 1887. Signatura 1B340/4, bibliografický záznam fondu knihovny AMP

Jednací řád pro dozorčí a správní radu vodárny hl. Města Prahy, 1901. Signatura A 5080/15, bibliografický záznam knihovny AMP

Návrhy Rady městské v příčině konstituování zvláštní správní rady obecních vodáren Pražských a zřízení zvláštní vodárenské kanceláře, Praha 1888. Signatura 1B340/1, bibliografický záznam fondu knihovny AMP

Předpis k provádění vodovodů, 27. 11. 1884 (3.12. 1888). Signatura 1B340/12, bibliografický záznam fondu knihovny AMP

Stanovy společné vodárny pro zřízení a udržování vodárny královského hlavního města Prahy a městských obcí Karlína, Smíchova, Král. Vinohrad a Žižkova, Praha 1900. Signatura A 2410/10, bibliografický záznam knihovny AMP

Věstník hlavního města Prahy na rok 1918, Praha 1918

Věstník hlavního města Prahy na rok 1919, Praha 1919

Věstník hlavního města Prahy na rok 1920, Praha 1920

Věstník hlavního města Prahy na rok 1922, Praha 1922

Věstník hlavního města Prahy na rok 1923, Praha 1923

Věstník hlavního města Prahy na rok 1928, Praha 1928

Věstník hlavního města Prahy na rok 1929, Praha 1929

Věstník hlavního města Prahy na rok 1930, Praha 1930

Zpráva o činnosti pražských obecních vodáren pro rok 1940, Praha 1941. Signatura 3C245, bibliografický záznam fondu knihovny AMP.

b) Nepublikované

AMP, Magistrát hl. m. Prahy I., Presidium rady a magistrátu – osobní oddělení, signatura IV/17

AMP, Magistrát hl. m. Prahy I., Presidium rady a magistrátu – osobní oddělení, signatura IV/5

Český a slovenský biografický archiv Sauerverlag München, Navrátil, M., Almanach československých právníků, Praha 1930

Český a slovenský biografický archiv Sauerverlag München, Ottův slovník naučný nové doby. Dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému. Dík VI. 2. (Ši – Už), Praha 1943

Zpráva o činnosti pražských obecních vodáren pro rok 1940, Praha 1941

Literatura

Bělský, J., O nové vodárně pražské, Praha 1875. Uloženo v AMP

- Domanja, K., Úřednictvo a zřízenectvo i jeho postavení. In Praha v obnoveném státě Československém, Praha 1936, str. 192 – 203
- Janák, J., Hledíková, Z., Dějiny správy v českých zemích do roku 1945, Praha 1989
- Jásek, J., Klenot města. Historický vývoj pražského vodárenství, Praha 1997
- Jásek, J., Správa a provoz pražských vodáren. (1348) – 1994. Praha 1995. Uloženo v AMP
- Jásek, J., Fiala, K., Karel Mělnický a Šitkovská vodárna, Praha 2002.
- Opatrný, A., Nynější stav zásobování vodou hlavního města Prahy ve Věstníku hlavního města Prahy. In Věstník hlavního města Prahy, roč. XXXVI, č. 26, 1930, str. 737 – 739
- Opatrný, A., Vodárna hl. města Prahy v Káraném, Praha 1927. Uloženo v AMP
- Pavlánský, J., Vývoj zásobování vodou hlavního města Prahy. Od XV. Století do konce roku 1927. Praha 1928. Uloženo v APVK
- Pešek, J., Od aglomerace k velkoměstu. Praha a středoevropské metropole 1850 – 1920, Praha 1999
- Pilz, H., Organizace městské správy. In Praha v obnoveném státě Československém, Praha 1936, str. 174 – 190
- Sekanina, Fr. (red.), Album reprezentantů všech oborů veřejného života československého, Praha 1927
- Vancl, J., Návrhy na budoucí zaopatřování velké Prahy vodou, Praha 1920. Uloženo v AMP
- Vilímek, J. R. (ed), Národní album. Sbírká podobizen a životopisů českých lidí prací a snahami vynikajících i zasloužilých, Praha 1899
- Zlatník, J. za spolupráce odborových přednostů stavebního úřadu, Veřejné technické práce. O zásobování města vodou (Stavební úřad, odbor 11, vodárenský). In Praha v obnoveném státě Československém, Praha 1936, str. 555 - 562. Uloženo v AMP.

Příloha

Příloha č. 1⁷⁹:

Samostatné působení správní rady vztahuje se k věcem následujícím:

- c) Prováděti nové stavby a ona rozšíření městských vodáren a vodovodů obecních jak pouličních, tak i v domech obecních, kteréž došly schválení rady městské a obecního zastupitelstva.
- d) Kupovati veškeré potřeby k závodu vodáren, pak prodávati staré hmoty a odpadky jakéhokoliv druhu, jakož i nástroje a nářadí, kterých již potřebovat nelze nebo kterých vodárny obecní více zapotřebí nemají.
- e) Dohlížeti ke správě, ke způsobu, jak se závod vodárny vede, a k účtování.
- f) Díti konati šetření a rozhodovati o stížnostech, jež strany by přednesly v příčině dodávání vody, její jakosti a v příčině účtování náležitosti za ni.
- g) K žádosti soukromníků zvětšovati přítok vody do domů soukromých, závodů průmyslových a t.p., když se žadatel uvolí, že za větší spotřebu vody vypadající náhradu platiti bude.
- h) Zřizovati odrážky vodní na ulici pro vodovody soukromé a pro vodovody v domech obecních a budovách ve správě obecní se nacházejících i zádušních. Úlohou správní rady není zabývat se zaváděním aneb opravami instalací vodovodů v domech soukromých.
- i) Povolovati lhůty k placení za zřízení neb opravy soukromých odrážek vodovodních na ulici, pak lhůty ku zaplacení vodného.
- j) Povolovati srážky z vodného v tom případě, dokáže-li se zkouškou, že přístroj odměřovací proteklé množství vody správně neukazoval.
- k) Opatřovati nářadí a náčiní kancelářské
- l) Pojišťovati vodárny proti ohni a pro případ výbuchu parních kotlů
- m) Zarážeti přítok vody a přerušovati soukromé odrážky vodní, kdyby odběratel neplnil závazky smlouvy, k nimž se podvolil.
- n) Upomínati dlužníky a oznamovati radě městské nedoplatky k soudnímu vymáhání.
- o) Odepisovati nedobytné pohledávky, nepřevyšují-li deset zlatých r.m.

---

⁷⁹ Návrhy rady městské v příčině konstituování zvláštní správní rady obecních vodáren Pražských a zřízení zvláštní vodárenské kanceláře, Praha 1888.

- p) Přijímati a propouštěti síly služební v počtu radou městskou ustanoveném, pokud nejedná se o úředníky sborem obecních starších anebo radou městskou stále ustanovené a přísahou vázané.
- q) Přijímati síly výpomocné nejvýš na čtyry neděle s týdenním platem až do desíti zlatých r.m.
- r) Dávati služební instrukce veškerým služebníkům vodárenským, vyjímajíc úředníky sborem obecních starších anebo radou městskou stále ustanovené.
- s) Povolovati, aby dodatečně vyplacena byla mzda dělníkům v případě onemocnění, jedná-li se o mzdu na nejvýš čtrnáctidenní.
- t) Povolovati zálohy k cestám služebním, poukazovati k výplatě prokázané náklady cestovné a diety dle platných pravidel.
- u) Povolovati odměny a dary až do desíti zlatých r. m⁸⁰.

Příloha č.2⁸¹:

I. pokud se týče vodáren, vodovodů atd.

- a) Vodárenská kancelář má sestavovati návrhy na nové pozemní I vodní stavby vodárenské s potřebnými plány polohopisnými, výškovými a stavebními, sdělovati rozpočty na práce tyto, sestavovati podmínky na provádění prací těch, vykonávati dozor k stavbám těm a skládati účty za práce provedené; pracovati k tomu aby město vedle vody říčné též vodou pitnou a k vaření zásobeno bylo a má v příčině té v započatých výzkumech pokračovati a příhodné návrhy činiti.
- b) Dále má ošetřovati obecné vodárny, jak stroje, tak budovy, pokud účelům vodárenským slouží, studně filtrační, vodovody obecní s hydranty a zásuvkami, ošetřovati vodojemy a pečovati o to, aby stále byl dostatek vody jak k čištění ulic tak pro sady a pro případ požáru a vykonati revise věcí obecních i soukromých hydrantů; mít v patrnosti pojišťování vodárenských budov, parních strojů a kotlů pro případ požáru a výbuchu a starati se o náležitou revisi parních kotlů.

---

⁸⁰ Návrhy rady městské v příčině konstituování zvláštní správní rady obecních vodáren Pražských a zřízení zvláštní vodárenské kanceláře, Praha 1888.

⁸¹ Návrhy rady městské v příčině konstituování zvláštní správní rady obecních vodáren Pražských a zřízení zvláštní vodárenské kanceláře, Praha 1888, str. 10 - 12.

- c) Péči kanceláře jest zřizovati a ošetřovati veřejné stojany výtokové, kašny, fontány, vodovody k pomníkům, vodovody k pisoárům a záchodům veřejným.
- d) Ošetřovati veřejná čerpadla na vodu k pití, studně a čerpadla soukromá k veřejnému používání propůjčená a zřizovati nová veřejná čerpadla.
- e) Ošetřovati vodovody v domech obecních, školách, v domech zádušních a budovách nadačních, které v správě obecní jsou, zřizovati vodovody nové v budovách zmíněných a vykazovati vydání na práce ty k zúčtování k náhradě dle dotyčných rubrik.
- f) Ošetřovati lokomobily, centrifugální pumpy, čerpadla k čištění studní veřejných a soukromých, parního válce atd. a pečovati o to, aby zapůjčováním za náhradu využívány byly. Ošetřovati dále stanici u zkoušení rour a potřeb vodovodních.
- g) Opatřovati veškeré potřeby k udržování vodáren a vodovodů, k zřizování nových vodovodů obecních i soukromých, sestavovati podmínky dodávací, vypisovati ofertní řízení na dodávku hmot a prací, zkoušeti a přijímati věci dodané společně se skladníkem
- h) Sestaviti a doplňovati přehlednou mapu všech vodovodů obecních a soukromých s vyznačením roku, kdy zřízeny nebo přeloženy byly se všemi hydranty, uzavírkami (šoupátky nebo zásuvkami), stojánky výtokovými, s detailním vyznačením zvláštních spojení, různých forem trub použitých a trub s rozličnými povlaky.
- i) Udržovati v evidenci zřízené soukromé vodovody s hydranty požárními (za něž se evidenční poplatek (taxa) platí), zřizovati a doplňovati plány detailní vodovodů rozsáhlých v domech soukromých, zejména kde více příchodů zřízeno jest a více přítoky voda se dodává.
- j) Vést deníky o závodu jednotlivých vodáren, dodaném množství vody, zastávkách, opravách, čištění strojů, vodovodů I vodojemů a o stavu vody ve vodojemech.
- a) Sestavovati a k výplatě poukazovati listiny týdenní jak stálého tak přijednaného personálu se mzdou denní neb akordní, poukazovati k výplatě účty za práce kontrahenty provedené nebo hmoty jimi nebo jinými dodavateli dodané.

- b) Sledovati a odporučovati správní radě vodáren městských, a touto radě městské, všelijaké pokroky, vynálezy, úpravy, jež se při jiných závodech vodárních osvědčily a jež směřují k zdokonalení závodu nebo zjednodušení režie.
- c) Hájití právo obce pražské k požitkům z řeky Vltavy ten smysl, aby nikdo bez svolení obce pražské vody přímo z řeky nečerpal, k závodům průmyslovým nesváděl, anebo jakýmkoliv způsobem o své újmě a bez placení poplatku na uznání práva obce pražské k požitkům z řeky nepoužíval a činiti v příčině té příslušná oznámení správní radě k dalšímu jednání.

Obrazová příloha

Městská rada v roce 1928

Domanja, K., Úřednictvo a zřízení a jeho postavení. In Praha v obnoveném státě Československém, Praha 1936, str. 193.

Pravděpodobné poměry populace a potřeby vody ve Velké Praze v letech 1920-1950.
Spracováno podle průměrného ročního přírůsku po válce.

A. Potřeba vody průměrná.

Rok	Počet obyvatel z obecních vodou	Průměrná roční potřeba vody	Potřeba vody domácí & 50 l na den a osobu			Potřeba vody veřejná & 80 l na den a osobu				Potřeba vody celková & 130 l na den a osobu				
			stř. l	m ³ za hod.	m ³ za den	m ³ za rok (365 dnů)	stř. l	m ³ za hod.	m ³ za den	m ³ za rok (365 dnů)	stř. l	m ³ za hod.	m ³ za den	m ³ za rok (365 dnů)
1920	291.143	870	342	1.282	20.567	10.760.049	515	1.911	37.716	17.967.219	1021	3.193	58.283	28.697.268
1930	374.982	948	448	1.615	86.745	14.143.120	715	2.581	61.991	28.635.691	1166	4.196	100.748	31.778.811
1940	1.015.648	995	508	2.110	90.758	33.538.592	840	3.285	81.757	38.076.341	1588	5.995	132.515	48.614.933
1950	1.331.083	1030	570	2.075	65.350	24.011.275	1200	4.437	105.184	38.846.350	2000	7.210	173.534	62.857.625

B. Potřeba vody maximální.

Rok	Počet obyvatel z obecních vodou	Průměrná roční potřeba vody	Potřeba vody domácí & 75 l na den a osobu			Potřeba vody veřejná & 120 l na den a osobu				Potřeba vody celková & 195 l na den a osobu				
			stř. l	m ³ za hod.	m ³ za den	m ³ za rok (365 dnů)	stř. l	m ³ za hod.	m ³ za den	m ³ za rok (365 dnů)	stř. l	m ³ za hod.	m ³ za den	m ³ za rok (365 dnů)
1920	291.143	870	513	1.846	44.321	16.148.018	622	2.457	50.961	23.000.275	1135	4.303	115.282	42.148.293
1930	374.982	918	672	2.499	38.123	21.415.190	1067	3.875	92.991	33.911.384	1440	5.272	131.112	55.326.574
1940	1.015.648	995	882	2.174	76.173	27.803.357	1410	5.072	121.878	44.488.171	2280	8.250	198.051	72.291.528
1950	1.331.083	1030	1135	4.191	90.820	33.437.380	1845	6.935	158.228	57.980.22	2980	10.915	259.058	94.417.602

Tabulka předpokládaného vývoje pražské populace

Vancl, J., Návrhy na budoucí zaopatřování velké Prahy vodou, Praha 1920, str. 15.

